

veestnik

Letnik XXV.

Celovec, petek, 17. julij 1970

Štev. 28 (1462)

Uspeh dunajske konference SALT

bi pomenil važen korak naprej
v prizadevanjih za ohranitev miru v svetu

Na ameriško-sovjetski konferenci za omejitev strateškega oboroževanja, ki od 16. aprila poteka na Dunaju pod označbo SALT, so se na tarkovi seji sporazumeli o enotedenski prekinitvi, ki so jo imenovali „odmor za premislek“. Konferenca bi se po prvotnih načrtih morala končati že v začetku tega meseca, vendar so jo podaljšali in bo po vsej verjetnosti trajala do konca julija. Kot vzrok za to podaljšanje so navedli „določen napredek“, ki da je bil dosežen med pogajanjmi. Ker poteka konferenca za zaprtimi vrati, so komentatorji navezani le na domneve, vendar so nekateri opazovalci glede doseženega „napredka“ zelo optimistični in niti ne izključujejo možnosti, da bi obe velesili utegnili že zdaj na Dunaju podpisati prvi delni sporazum.

Kako je v resnici z dosedanjim uspehom konference, bo pokazala bližnja bodočnost. Vsekakor pa ni nobenega dvoma, da bi kakršenkoli uspeh dunajske konference pomenil važen korak naprej v prizadevanjih za ohranitev miru v svetu. Morebitni delni sporazum o omejitvi strateškega oboroževanja bi namreč ustvaril nove temelje svetovne formule ravnotežja, predvsem pa bi obema velikima silama omogočil, da bi zaustavili medsebojno oboroževalno tekmovalno v trenutku, ko sta se znašli pred važno odločitvijo, ali naj se zadovoljita s sedanjo stopnjo oborožitve, ali pa gresta za

korak naprej, ker pa trenutno nihče ne more izračunati potrebnih sredstev in nastalih posledic.

Pri delnem sporazumu, o katerem je govora, bi šlo za omejitev števila medkontinentalnih raket, podmornic z jedrsko oborožitvijo in strateških bombnikov; mimo tega pa bi v ta „prvi paket“ morda uvrstili tudi še prepoved namestitve oziroma omejitve obrambnega raketnega sistema ABM, ki naj bi ščitil samo Washington in Moskvo. Je pa seveda upoštevati, da se bosta obe veliki sili na sedanji stopnji raketnega razvoja le težko odpovedali svojim najpomembnejšim

programom — namestitvi medkontinentalnih raket z več jedrskimi konicami in „tanki mreži ABM“. Drugo skoraj nepremagljivo oviro — prav zaradi sedanje „formule ravnotežja“ v Evropi — pa predstavlja 700 sovjetskih taktičnih raket s svojimi cilji v zahodni Evropi na eni ter 7200 ameriških kontinentalnih raket v oporiščih NATO na drugi strani.

Ob teh dejstvih je pač še prezgodaj računati s sporazumom, ki bi prepričal „veržno reakcijo“ strateškega oboroževanja in je v najboljšem primeru pričakovati, da se bosta Washington in Moskva dogovorila za kompromisno formulo — omejitev raketnega razvoja na tistih točkah, ki so najbolj občutljive za sedanje strateško ravnotežje. V tem primeru bi se Sovjetska zveza enostransko odpovedala nadaljnji izgradnji mreže medkontinentalnih raket „SS 9“, medtem ko bi Amerika v „protiuslugo“ prenehala z razvojem svoje obrambne raketne mreže ABM.

Slišati je, da bi bila Sovjetska zveza naklonjena temu delnemu sporazumu, medtem ko se ameriški predsednik Nixon doslej še ni „utegnil“ odločiti, ker je bil preveč zaposlen z Vietnamom in Kambodžo. Za primer pa, da zdaj še ne bi prišli do konkretnega dogovora, bi se pogajanja o celotni problematiki nadaljevala brez „delnega sporazuma“ septembra v Helsinkih, v finski prestolnici, ki je bila že lani prizorišče prve runde ameriško-sovjetske konference za omejitev strateškega oboroževanja SALT.

Mir, napredek in sodelovanje

Ob letošnji 25-letnici Združenih narodov so na sedežu svetovne organizacije v New Yorku organizirali prvi svetovni kongres mladine, ki se ga udeležuje več sto predstavnikov mladinskih organizacij iz vseh dežel sveta, tako iz tistih, ki so včlanjene v OZN, kakor tudi iz ne-včlanjenih držav in nesamoupravnih ozemelj. Kongres, ki poteka pod geslom „Mir, napredek in mednarodno sodelovanje“, je odprl glavni tajnik OZN U Tant.

V otvoritvenem govoru je U Tant naslovil na mlado generacijo poziv, naj se „spoprime z osnovnimi vzroki sedanjega nezadovoljstva, ki izživa močan občutek, da nekaj ne gre dobro v svetovnih poslih“. Zelo me je strah, je dejal U Tant, da se bo sedanje nezadovoljstvo stanje nadaljevalo in da ne bo resničnega miru vse dotlej, dokler se vlade velikih in malih držav, močnih in slabih, ne bodo držale obveznosti ustanovne listine Združenih narodov.

Drug bistven vzrok sedanjih težav v svetu je po mnenju U Tanta prepada, ki obstaja med razvitim in nerazvitim delom sveta. Dejal je, da je varnost nepogrešljiv pogoj za razvoj, hkrati pa je razvoj nepogrešljiv pogoj za mir. „Vse dotlej, dokler bogate dežele ne bodo spoznale, da ne morejo živeti v oazah bogastva, obkoljene s puščavami siromaštva, da se ne morejo zaščititi pred puščavskim peskom s carinskimi zidovi, imigracijskimi kvotami in drugim, ne bo gibanja naprej k ljudski solidarnosti, ki je zame najvažnejša,“ je poudaril glavni tajnik OZN U Tant.

TUDI „TIGROVE KLETKE“

so sestavni del ameriške politike v jugovzhodni Aziji

Južnovietnamskim vasem, v katerih so ameriški vojaki zagrešili strašne zločine nad civilnim prebivalstvom, so se zdaj pridružile še tako imenovane „tigrove kletke“ v južnovietnamskem koncentracijskem taborišču Con Son, kjer se pri mučenju političnih jetnikov poslužujejo nepopisnih metod, kot jih je svet doslej poznal le po opisu zloglasnih gestapovskih mučilnic.

Za podrobnosti tega barbarstva je ameriška in mednarodna javnost zvedela iz podatkov, ki jih je sporočil ameriški poslanec Hawkins iz Kalifornije na podlagi lastnih ugotovitev, ko je s posebno ameriško anketno komisijo raziskoval razmere v omenjenem taborišču. Pri teh podatkih torej ne gre za „komunistično“ propagando, marveč za pričevanje uglednega

ameriškega politika, ki je za razliko od ostalih članov komisije (kateri so hoteli stvar zamolčati) imel pogum in vest, da je spregovoril in povedal resnico.

Resnica o nečloveškem mučenju političnih jetnikov pa seveda ne bremeni le južnovietnamskih oblasti, marveč bremeni tudi Ameriko, ki leto za letom žrtvuje težke milijarde, da obdrži na oblasti saigonski režim kot steber „svobodnega sveta“ v jugovzhodni Aziji. Še več: posebej za južnovietnamske kaznilnice daje Amerika letno 422.000 dolarjev „pomoči in v samem taborišču Con Son deluje 12 ameriških „svetovalec“!

Moralno breme, ki ga nosi Amerika zaradi svoje politike v jugovzhodni Aziji, postaja torej čedalje težji.

Pogoji za boljše odnose med SFR Jugoslavijo in Vatikanom

Prejšnji teden je v Ljubljani skupščinska komisija za vprašanja mednarodnih odnosov obravnavala medsebojne odnose ter mednarodno sodelovanje Jugoslavije in Vatikana.

Pri tem je komisija ugotovila, da stališča Vatikana do svetovnega miru, politike neuvrčenosti, svetovnega gospodarskega in socialnega napredka, do vloge OZN in urejanja mednarodnih odnosov na načelih Združenih narodov, do miroljubnega reševanja sporov in še posebej vojnih spopadov v Vietnamu in na Srednjem vzhodu, do politike sile, odpiranja proti socialističnim državam itd., omogočajo skupna prizadevanja s SFR Jugoslavijo v mednarodnih odnosih, v boju za mir, varnost in neodvisnost držav in narodov v svetu.

Komisija je bila mnenja, da je bilo moč ravno zaradi teh pozitivnih stališč pred štirimi leti s protokolom urediti odnose med Vatikanom in SFR Jugoslavijo na podlagi spoštovanja socialistične družbene stvarnosti, ustavnih načel o verski svobodi kot stvari osebne svobode vsakega posameznika, pa tudi načel o prepovedi zlorabljanja vere v politične namene ter o ločitvi cerkve od države in šole. Uveljavljanje koncilskih reform, sedanja praktična politika rimskokatoliške cerkve in nadaljnje urejanje v praksi medsebojnih odnosov — vse to je po mnenju komisije ustvarilo pogoje, da bi navezali odnose med SFR Jugoslavijo in Vatikanom na višji diplomatski stopnji.

Posebej je komisija poudarila, da odnosi med SFR Jugoslavijo in Vatikanom temeljijo in morajo tudi v bodoče temeljiti izključno na že uveljavljenih načelih ustanovne listine Združenih narodov, kot so suverenost, nevmešavanje v notranje zadeve, medsebojno spoštovanje in enakopravnost, ter na načelih, ki so bila zapisana v protokolu. Po mnenju komisije samo dosledno spoštovanje in uveljavljanje teh načel v vsakodnevem življenju ustvarja potrebne pogoje za dobre odnose, tako med SFR Jugoslavijo in Vatikanom, kot tudi med cerkvijo in državo.

Na koncu je komisija poudarila, da so težnje po normalizaciji odnosov naletele na stara pojmovanja dela slo-

venskih duhovnikov, na katera so podrobneje opozorili tudi na zadnji skupni seji predsedstva in izvršnega odbora republiške konference SZDL Slovenije (o tej seji smo poročali v zadnji številki našega lista — op. ured.). Ta stara pojmovanja brez dvoma ne prispevajo k nadaljnjemu urejanju odnosov med Vatikanom in SFR Jugoslavijo.

OB 50-LETNICI POŽIGA NARODNEGA DOMA V TRSTU:

„Živeti hočemo kot polnopravni državljani!“

V ponedeljek je minilo 50 let od tistega 13. julija 1920, ki bo ostal zapisan kot črni dan v zgodovini slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Takrat so namreč italijanski nacionalisti zaigali slovenski Narodni dom v Trstu. Obletnice tega zločina, kateremu pa je potem sledila še dolgoletna doba zatiranja in fizičnega iztrebljanja Slovencev, so se v Trstu primerno spominjali. V naslednjem pomeniskujemo članek, ki ga je ob tej priložnosti objavil v „Primorskem dnevniku“ dr. Franco Tončič pod naslovom „Živeti hočemo kot polnopravni državljani!“

Uredništvo

Danes, v novih razmerah, ko si tudi mi, pripadniki slovenske narodne skupnosti v Italiji, prizadevamo prispevati k čim boljšim odnosom med sosednjima državama, Italijo in Jugoslavijo, in njenimi narodi, je nekoliko mučno obujati grenke spomine na sramotni zločin, storjen nad našo narodno skupnostjo na dan 13. julija 1920, torej pred 50 leti s požigom našega Narodnega doma.

Narodni dom v Trstu je bil do tega dne ne samo simbol, temveč dejansko in poglavito središče naše kulture, gospodarske in politične dejavnosti.

Cilj tega naklepnega in po dejanjih fašističnih in profašističnih organizacijah organiziranega in od tedanjih oblasti toleriranega napada na Narodni dom, je bil, očividno, da bi se z njegovim požigom izpodrezale korenine za bodoče kulturno, gospodarsko in politično delovanje naše narodne skupnosti. Kot celote, brez ozira na idejno usmerjenost njenih pripadnikov.

S tem zločinskim požigom, kateremu so kmalu sledili razdejane in razpuščene tudi ostalih naših kulturnih, gospodarskih in političnih ustanov in prepoved rabe slovenskega jezika v javnosti, je bila naša slovenska skupnost obsojena na 25-letni kulturni, gospodarski in politični molk!

Ce je taka obsodba za posameznika težka

in grenka, je za celokupno slovensko narodno skupnost v Italiji tragična in težko popravljiva. Njene posledice se občutijo še danes.

Ko danes obujam spomin na ta sramotni zločin, storjen nad slovenskim ljudstvom pred petdesetimi leti, bi rad poudaril, da se ga, kot član naše starejše generacije, ki ga je z grozo sodoživljala, spominjam sicer z grenkobo v duši, a nikakor ne z namenom kake brezplodne rekriminacije.

Gre pa za dogodek, spričo katerega so vsekakor potrebne nekatere ugotovitve tako na naslov sedanje demokratične republike Italije, v sklopu katere člani slovenske narodne skupnosti živimo kot njeni državljani, kot na naslov nas samih.

Ko je pavojna vlada demokratične republike imela za svojo dolžnost, da z določenim zneskom prispeva k zgraditvi slovenskega Kulturnega doma v zameno za požgani Narodni dom, sem ob njegovi otvoritvi sicer izrazil dolgovano priznanje tej gesti republiške vlade, a sem obenem ugotovil, da s tem prispevkom še zdavnaj ni bila poravnana niti sama materialna škoda, ki smo jo utrpeli s požigom samega Narodnega doma, katerega vrednost se je po tedanji valutni cenila za nad 15 milijonov lir.

Kdo bo naši narodni skupnosti poravnal to in še ostalo materialno in moralno škodo, ki smo jo utrpeli v dobi petindvajsetletnega nasilja?

Mislil pri tem bolj kot na odškodnino v protivrednosti uničenega in odzetelega nam premoženja — ki bi nam bila vsekakor dolgovana — na drugačno poravnavo krivic, ki so nam bile v tej dobi prizadete. Čas bi bil, da bi, za zač-

tek, odgovorni državniki v Rimu vendarle poskrbeli, da se v uradih in kabinetih raznih ministrstev in njim podrejenih državnih organov odpravi in z novimi časi uskladi nekdanja, še vedno prevladujoča miselnost. Še vedno se tam našemu ljudstvu ne priznava značaj slovenske narodne skupnosti, še vedno se tam ogibajo privedniku „slovenski“ kot hudič križu in nas rajši imenujejo „drugorodce“, ljudstvo „drugačnega jezika“, ali celo „skupnost s posebnimi interesi“.

Fašističnemu režimu gre vsaj priznanje, da nas javno ni priznaval kot narodno manjšino in da nas je v skladu s tem obsodil na narodno smrt ter s tem izzval naš odpor, s katerim smo dokazali, da nočemo umreti.

Naj bi se odgovorni državniki zavedli, da se po vsem prestopnem trpljenju tudi v novih razmerah ne maramo sprizniti z dejstvom, da bi le životalili. Hočemo — živeti kot polnopravni državljani z vsemi dolžnostmi, a tudi z vsemi pravicami, ki nam po naravnih in pozitivnih zakonih grejo kot državljanom slovenske narodnosti!

Kar pa zadeva nas same, naj bi izrazil ob današnji spominski svečanosti skromno željo: naj bi se naš mlajši rod, ko gre mimo stavbe sedanjega hotela Regina, spomnil, da je to stavba našega pred 50 leti požganega, pozneje prenovljenega in v hotel izpremenjenega Narodnega doma, ki je bil simbol truda in dejavnosti naših prejšnjih rodov. Brez njihovega dela, brez njihovih žrtvev bi današnji naš rod ne bil nikoli dosegel kar je dosegel. Naj bi na to ne pozabili tudi vsi tisti, ki ob prihodu iz matične domovine grede mimo omenjene stavbe.

Trgovina z govejo živino in mesom je potrebna korektur

Za avstrijski trg z mesom je značilno, da dejanski izvozni viški govedi in govejega mesa obstojajo že nekaj let, dejanski viški prašičev in svinjskega mesa pa so se prvič pojavili lani. Kar na govedih in — zadnje čase — na prašičih zredimo in

kar imamo izvoznih viškov, prodamo na evropskem trgu tako v obliki mladih živali za nadaljnjo rejo in dopitane kakor v obliki optimalnih živali, mesa in mesnih izdelkov. Lani smo izvozili 39.000 telet, 65.000 goved

tanje, 55.000 prašičev za opitanje ter 65.000 klavnih govedi in 2000 opitanih prašičev. Hkrati smo klavna teleta in goveda ter opitane prašiče tudi uvažali, prav tako tudi meso od njih. Če ob gornjem izvozu upoštevamo uvoz, pridemo do tega,

- da smo lanski izvoz telet za nadaljnjo rejo in opitanje plačali z uvozom 75.000 klavnih telet oz. mesa od njih;
- da je koncem leta stal izvoz 130.000 govedi nasproti uvozu 26.000 govedi oz. mesa od njih in
- da smo ob izvozu 55.000 pujskov in tekačev morali uvoziti 26.000 pitanih prašičev oz. mesa od njih.

Prvo, kar ob teh primerjavah pade v oči, je to, da bi bil naš uvoz telet lani lahko za polovico manjši, če bi domača teleta opitali in zaklali doma. Drugo, kar pade v oči, pa je to, da dejanskih viškov prašičev lani nismo imeli. Izvažali smo pujske in tekače, uvažali pa znatno težje opitane prašiče. Dejanski višek 29.000 prašičev pri letnem zakolju 2,7 milijona prašičev predstavlja namreč le dober odstotek zakoljev domačih prašičev.

Tretje, kar pa ne pade takoj v oči, je protislovje med tem izvozom ter razvojem na domačem trgu s krmnim žitom in krmili. Medtem ko smo za krmljenje goveje živine in prašičev pred petimi leti uvozili še okoli 500.000 ton krmnega žita, bo treba po lanski letini uvoziti le še kakih 20.000 ton ovsa. Ječmena, koruze in drugega krmnega žita smo lani pridelali tudi letos računati s tem, da bomo za lani toliko, da ga nam ni treba več uvažati. domače potrebe pridelali dovolj krmnega žita in koruze, se vprašanje, ali je dosedanj sistem izvoza živine in mesa še na mestu, naravnost vsiljuje.

V letih, ko smo morali meso prirejati z uvoženim krmnim žitom, je bil izvoz neopitanih živali agrarno in narodnogospodarsko opravičljiv. Sedaj ni več. Sedaj gre v prvi vrsti za to, da pospešimo prirejo mesa, z njo pa izvoz klavnih govedi in opitanih prašičev ter mesa in mesnih izdelkov. Opustiti pa je treba izvoz telet, pujskov in tekačev ter goved za dopitanje. S tem bi kmetom, ki porabljajo svoje rastlinske pridelke za prirejo mesa, odprli nadaljnje možnosti za povečanje kmetijskega dohodka, na drugi strani pa bi kmetom, ki pridelujejo žito in koruzo, omogočili, da bi njihove pridelke še naprej lahko večali. Tako bi bistveno pospešili razvoj delitve dela, ki je delovnotehnično ter proizvodno- in kvalitetenotehnično nujna zapoved našega časa na vasi. Seveda bi se s tem uvoz beljakovinskih krmil — lani je znašal 167.000 ton — povečal, toda to v resnici ne bi smelo motiti. Devize, ki bi bile potrebne za povečanje uvoza, bi bile refundirane z možnostjo večjega izvoza klavnih živali in mesa ter s finančnim učinkom take strukturne preobrazbe kmetijstva.

Evropski trg z mesom ima še vedno svojo značilnost v tem, da ponudba ne zadostuje povpraševanju. Samo Italija in Zvezna republika Nemčija sta v gospodarskem letu 1968-69 uvo-

zili 386.000 ton govejega in 91.000 ton svinjskega mesa oz. tem količinam odgovarjajoče število živih živali. V teh količinah je le malo mesa avstrijskega izvora in prireje, ker se z evropskim trgom z mesom še vedno precej igramo in to zelo neodgovorno in v škodo domačega kmetijstva. To ni razvidno le iz zgoraj prikazane strukture našega tovrstnega izvoza, marveč tudi iz skokov v naši ponudbi. Čeprav je število govedi in prašičev v naši državi že nekaj let precej konstantno, dela njihov izvoz iz leta v leto večje skoke. Tako smo n. pr. v letošnjem prvem četrtletju izvozili za 25.697 manj goved in telet kot lani, ko smo jih izvozili 56.023.

Tako nihanje ponudbe ne koristi prepotrebemu izboljšanju avstrijskega ugleda na evrop-

skem trgu z mesom, zlasti pa ne na trgu sosednih dežel Italije in Zvezne republike Nemčije, kamor govejo živino in meso v glavnem izvažamo. Avstrija sodi med dežele, ki oskrbo teh držav z mesom lahko še znatno povečajo. Krma baza za večjo prirejo mesa je absolutno dana. Njeno povečanje pa ni zanimivo le zaradi tega, marveč tudi zato, ker je s tem mogoče bistveno povečati dohodke kmečkih obratov in družin, ki po njih delajo in katerih osnovna proizvodna področja sta postala meso in mleko. Ker sta prireja mesa in mleka v veliki meri v medsebojni odvisnosti, ne gre več, da bi problem mleka reševali po poti redukcije števila krav. Manj krav mora nujno imeti za posledico manj telet, s tem pa tudi manj klavnih govedi. Za rešitev problema mleka je treba drugih prijemov.

Kar avstrijsko kmetijstvo sedaj najbolj potrebuje, je ustalitev prireje mesa. Le tako bo mogoče, da bomo na evropskem trgu z mesom stalno prisotni in ne le sporadično, kot smo bili doslej. Prizadevanja morajo iti za tem, da bomo teleta, goveda in prašiče dopitali doma, da bomo kvaliteto opitanosti standardizirali in da se bomo na trgu pojavljali s tako obliko ponudbe, kakršno partnerji na evropskem trgu z mesom zahtevajo. Preveč časa za to nimamo. Upoštevati namreč moramo, da je EGS tekmo zadnjih štirih let svoj primanjkljaj na mesu zmanjšala za 27 odstotkov. Če bo prireja mesa po njenih deželah še naprej tako narasčala, si lahko izračunamo, kdaj bo svoje potrebe docela knila.

(bl)

Sejemaska prireditel v Celovcu bo spet velika gospodarska manifestacija

Letošnji 19. Avstrijski lesni sejem — Koroški sejem, ki bo od 6. do 16. avgusta v Celovcu, bo odraz novih znanstvenih in tehničnih dognanj na področju lesnega gospodarstva. Odlikoval se bo po prikazu treh osrednjih dejavnosti lesne industrije: žagarskega obrata z najsodobnejšo predelovalnotehniko, mizarstva z modernimi obdelovalnimi stroji ter mehanizacije skladanja in transporta lesa. Žagarski obrat, ki bo urejen po sodobnih tehničnih in obratnogospodarskih načelih in bo prikazan v obratovanju, bo premeščen na nov prostor, kjer bo mogoče razstaviti še naprave za stranske dejavnosti, kot so odstranjevanje skorje, tesanje, sušenje, transport lesa itd.

Obdelavo lesa bo na letošnjem lesnem sejmu demonstriral mizarški obrat, ki bo poleg razstave in obratovanja modernih strojev za pohištveno stroko prikazal možnosti povečanja kapacitete in produktivnosti tovrstnih obratov. Močno povečan bo tudi razstavni prostor za skladalne in transportne naprave, kar bo še bolj potrdilo sloves avstrijskega lesnega sejma kot evropske sejemске prireditve in razstave skladalnih strojev. Tu di v ostalih panogah lesnega gospodarstva, od izvorne proizvodnje pa do industrije vezanih plošč, bo avstrijski lesni sejem upošteval in prikazal najnovejše tehnične izsledke in načela.

Vzporedno z 19. Avstrijskim lesnim sejmom bodo tudi letos razne mednarodne strokovne prireditve. Tako bo od 5. do 7. avgusta mednarodno srečanje novinarjev lesnogospodarske stroke, na katerem bodo obravnavali temo „Uporabnost lesa za procelja“. 12. in 13. avgusta bo v Celovcu mednarodni simpozij o racionalizaciji izkoriščanja lesa v hribovskih področjih, na katerem bodo sodelovali ministrstvo za kmetijstvo in gozdarstvo, uprava avstrijskih zveznih gozdov, zveza koroških gozdnih obratov in FAO.

Kakor prejšnja leta, bo v okviru 19. Avstrijskega lesnega sejma — Koroškega sejma tudi letos določen primeren prostor za ostale gospodarske panoge, kot so kmetijstvo, gradbeništvo in gospodinjstvo. Bogata ponudba proizvodov teh panog bo brez dvoma pritegnila zanimanje širokih krogov prebivalstva.

19. Avstrijski lesni sejem — Koroški sejem bo 6. avgusta slovesno odprl minister za kmetijstvo in gozdarstvo dipl. ing. Weihs, slavnostnemu aktu pa bodo prisostvovali številni visoki gostje, med njimi minister za trgovino in obrt dr. Staribacher, minister za promet Frühbauer, zahodnonemški minister za prehrano, kmetijstvo in gozdarstvo Ertl in diplomatski predstavniki tujih držav v Avstriji. Na jugoslovanski dan, ki bo 7. avgusta, pričakujejo močno delegacijo iz Jugoslavije, katero bo vodil član izvršnega sveta Slovenije dipl. inž. Razdevšek.

Akcija FAO za prehrano človeštva

Pred nedavnim je bil na pobudo organizacije Združenih narodov za kmetijstvo in prehrano (FAO) v Haagu drugi svetovni kongres o prehrani, katerega se je udeležilo 1200 učenjakov, politikov, ekonomistov, sociologov, demografskih izvedencev, sindikalistov in strokovnjakov za kmetijsko prehrano. Na kongresu so proučevali razne oblike prehrane, zlasti pa iskali nove možnosti in praktične rešitve, kako bi povečali živilsko proizvodnjo in tako dvignili življenjsko raven v nerazvitih deželah. Da je to nujno potrebno, kažejo file podatki: posameznik brezpogojno potrebuje za lastno prehrano okoli 2300 kalorij dnevno; toda v resnici kar dve tretjini človeštva ne razpolagata s tako količino kaloraj. Od skupno okoli 3,6 milijarde ljudi jih je 400 do 500 milijonov podhranjenih, a 1,4 do 1,8 milijarde slabo hranjenih.

Stoletja so celi narodi reševali vprašanja pomanjkanja hrane z zasajevanjem vedno večjih površin zemlje, danes pa zasejanj

površin skoraj nikoder ni več mogoče širiti, ker obdelovalne zemlje primanjkuje; razen tega je bilo obdelane tudi mnogo take zemlje, ki bi jo bilo sicer treba pogozdovati ali nameniti pašnikom.

Na svetu je danes vsega 1 milijarda 620 milijonov hektarov obdelane plodne zemlje, a treba bo „ustvariti“ nove površine z namakanjem in gnojenjem. Pozvedovanje je pokazalo, da je mogoče 99 odstotkov za namakanje pripravne zemlje tako obdelati, da bo možen na njej en pridelek letno, ob posebno ugodnih vremenskih pogojih pa tudi dva. V ta namen je organizacija FAO že zasnovala svetovni načrt za kmetijski razvoj v desetletju 1975—1985.

Svetovna živilska proizvodnja narašča sedaj za 2,7 odstotka letno, medtem ko raste povpraševanje po živilih za 3,9 odstotka na leto. Po načrtu FAO naj bi se žitni pridelek v deželah v razvoju dvigal v naslednjih letih za 3,5 odstotka letno in dosegel

leta 1985 okroglo 500 milijonov ton proti 230 milijonov ton v letu 1962. To predpostavlja seveda velikopolezno akcijo namakanja in gnojenja ter uporabe najsodobnejših sredstev za zatiranje rastlinskih zajedavcev.

Nedavna izkušnja nam dovoljujejo, da gledamo z optimizmom v prihodnost. V nekaterih azijskih deželah so bili namreč doseženi prav dobri rezultati. Na Filipinih, kjer je pred leti primanjkovalo žita, ga danes pridelajo toliko, da jim ga ni več treba uvažati. Med leti 1971 in 1973 pa naj bi bila samooskrba z žitom možna tudi na Malajskem in v Indoneziji. Trenutno zasajajo v Indiji velikanske površine zemlje z drobnim rižem in mehiško drobno pšenico.

Poleg žitnega pridelka pa bo treba intenzivno razviti živinorejo, zlasti rejo prašičev in perutnine, katerih rejni cikel je hitrejši. Razmah prašičereje in perutninarstva naj bi bil za 5 odstotkov letno.

Načrt FAO predvideva dalje

večji razmah oceanskega ribolova, kakor tudi ribolova v notranjih vodah ter še petrolejske industrije. Iz petroleja pridobivajo namreč lahko kar precejšnje količine enoceličnih proteinov, katere za sedaj uporabljajo le pri prehrani živine. Sovjetska zveza je že močno razvila pridobivanje proteinov iz petroleja, s tovrstnimi poskusi pa se ukvarjajo tudi Američani, Francozi, Japonci in še drugi.

Kongres v Haagu je v osmih delovnih skupinah obravnaval specifične probleme, kot so preskrba z osnovnimi živilji, izboljšanje življenjske ravni in prehranbenega režima v deželah v razvoju, trgovinski ustroj, snovanje posebnih programov ipd., zlasti pa mobilizacijo svetovnega mnenja v podporo načrtu za prehrano človeštva, kar je visoka humanitarna akcija s pomembno primesjo mednarodnega političnega ravnovesja, saj je Boyd Orr, Nobelov nagrajenec za mir in prvi glavni ravnatelj FAO, nekoč dejal, da „kruh pomeni mir“.

POŠIROKEM SVETU

DUNAJ — Konec prejšnjega tedna je bila na Dunaju 23. seja sovjetskoameriških pogajanj o omejevanju jedrskega strateškega orožja. Tako kot vse dosedanje je bila tudi ta seja popolnoma tajna. Poluradno se je zvedelo, da so podaljšali „dunajske pogovore“, ki naj bi predvidoma trajali do konca julija, ker je bilo opaziti „napredovanje“. Pogajanja se bodo nadaljevala v Helsinkih, kjer so se tudi začela in kjer naj bi ameriška in sovjetska stran izoblikovali dokončne predloge sporazuma.

TOKIO — Japonski premier Sato je pred nedavnim izjavil dopisniku AP, da Japonci ne bodo nikoli dovolili, da bi njihova država prevzela vojaško vlogo ZDA v Aziji in Oceaniji. Sato je govoril o položaju Japonske v sodobnem svetu, zlasti v vzhodni Aziji in Oceaniji. Poudaril je, da si bi Japonska v prihodnje prizadevala za „poglobitev sodelovanja z azijskimi državami“.

BONN — Brandtova vlada je odobrila državni proračun za prihodnje leto, v katerem bodo vojaški stroški še vedno na prvem mestu; znašali bodo 5,9 milijarde dolarjev. Finančni minister Möller je na tiskovni konferenci izjavil, da bo novi proračun za 12 odstotkov večji od sedanjega in bo skupno znašal 27,7 milijarde dolarjev. Proračunski stroški se bodo za 43 odstotkov povečali za izboljšanje vzgojnega in znanstvenega dela, za 35 odstotkov za stanovanjske gradnje in urbanizem in za 14 odstotkov v prometu.

REYKJAVIK — Islandski premier Benediktsson je prejšnji petek izgubil življenje v požaru, ki je pozno ponoči izbruhnil v njegovi poletni rezidenci, 50 km od Reykjavika. Benediktsson je vodil koalicijsko vlado svoje neodvisne stranke in socialdemokratske stranke od leta 1963. Državni organi domnevajo, da je nesreča, pri kateri je zgubila življenje tudi premierova žena in vnukinja, nastala zaradi defekta v napeljavni za kurjavo z oljem.

SAIGON — V prvih mesecih letos so ameriška letala zasula z bojnimi strupi 20 pokrajin Južnega Vietnama. Zaradi teh napadov se je na tisoče ljudi zastrupilo in hudo zbolelo, mnogo pa jih je pobegnilo. Sledove manjših zastrupitev so zapazili pri nekaj desetstotih ljudi. Uradno so sporočili, da je v devetih letih vojne v Vietnamu padlo 42.919, ranjenih pa je bilo 282.966 ameriških vojakov. Ameriško poveljstvo trdi, da je bilo v istem času ubitih 655.145 pripadnikov sil fronte za narodno osvoboditev Južnega Vietnama in vojske Severnega Vietnama.

LIMA — Perujska vlada je objavila uradne podatke o škodi, ki jo je 31. maja povzročil katastrofalni potres v dolini Cayleyon de Huaylas, tihomorskih mestih in andskih naselij. Škoda so ocenili na 507 milijonov dolarjev, posledice te naravne nesreče pa bodo odpravljali po besedah predsednika Valasca Alvarada vsaj dve leti. Predstavnik vlade je v Limi tudi povedal, da je potres razdejal 150.000 hiš in 1400 šol.

BOGOTA — Doslej so bila neuspešna vsa pogajanja o tem, da bi osvobodili ugrabljenega bivšega kolumbijskega zunanje ministra in voditelja vladajoče konzervativne stranke Fernanda Londonoja. Vlada je razpisala 50.000 dolarjev nagrade za tistega, ki bi odkril sled za ugrabitelja. Ugrabitelji so zahtevali za osvoboditev bivšega kolumbijskega ministra 200.000 dolarjev, medtem ko je vlada pripravljena „žrtvovati“ le 100.000 dolarjev. Kolumbijski predsednik Lleras Restrepo je zagrozil, da bo vlada uvedla izredno stanje v Caldasu, če bodo pripadniki gverilske skupine, imenovane „armada narodne osvoboditve“, nadaljevali akcije.

RIM — Giulio Andreotti, ki mu je italijanski predsednik Saragat poveril mandat za sestavo nove vlade, je začel pogovore o obnovi koalicije levega centra z vodstvom krščansko-demokratske stranke. Posvetov se je udeležil tudi bivši italijanski premier Mariano Rumor. Kakor je znano, je njegova vlada odstopila komaj sto dni potem, ko je zaprisegla pred predsednikom Saragatom. Njen odstop pojasnjujejo z nesoglasjem koalicijskih strank zastran gospodarske politike in odnosa do komunistov. Pričakujejo, da se bo Andreotti posvetoval še z voditelji drugih italijanskih strank iz koalicije levega centra, kakor tudi z voditelji opozicije.

PARIZ — Francija lahko ponovno vložiti veto proti britanski vključitvi v Evropsko gospodarsko skupnost, če bo londonska vlada podprla zahtevo ZDA, da bi v mednarodnem sistemu dovolili, da se vrednost vodilnih valut precej umakne od uradnega tečaja. To je izjavil francoski zunanji minister Schumann, ki je odločno nastopil proti ameriškem predlogu, da bi mednarodni monetarni sklad dovolil tržni odklon vodilnih zahodnih valut za 3% od njihovega uradnega tečaja.

Slovenska gimnazija v Celovcu

v luči podatkov „Letnega poročila“

„Letno poročilo“, ki ga vsako leto izda ob zaključku šolskega leta ravnateljstvo Državne gimnazije za Slovence v Celovcu, je vedno nezbrin vir najrazličnejših podatkov o bitju in žitju naše edine srednje šole. To lahko zapišemo tudi o XIII. Letnem poročilu, ki je izšlo za pravkar zaključeno šolsko leto 1969-70, kajti v že kar zajetni, 88 strani obsegajoči in tudi bogato ilustrirani knjigi je nanizano toliko številčnega in drugega materiala, da si je moč napraviti zanimiv pregled o delovanju slovenske gimnazije v minulem šolskem letu.

V šolskem letu 1969-70 je bilo na slovenski gimnaziji v Celovcu skupno 439 učencev (241 fantov in 198 deklet), ki so bili razdeljeni na 16 razredov, učiteljski zbor pa je štel 23 članov. Če pomislimo, da je gimnazija v šolskem letu 1957-58, ko je začela s prvimi tremi razredi, štela skupaj le 101 učenca, potem so letošnje številke vsekakor prepričljivo dokaz življenjske sile te šolske ustanove, ki je medtem imela tudi že osmič zrelostne izpite ter jo je do sedaj zapustilo že več kot 200 maturantov.

Solska kronika navaja spel dolgo vrsto drobnih dogodkov na šoli tekom zadnjega šolskega leta. Tako beremo o raznih prireditvah, proslavah in razstavah, ki so jih obiskali učenci, oziroma o strokovnih konferencah in zborovanjih, ki so se jih udeležili posamezni profesorji. Tozadevno je „delakrog“ gimnazije sploh zelo širok, saj očitno vključuje udeležbo profesorjev celo na zborovanjih, ki s šolskim delom res nimajo prav nobenega opravka (ali — če gre za udeležbo v „prostem“ času — ne sodijo v poročilo o delu na šoli) in bi bilo zanimivo vedeti, kakšno mnenje ima o takih stvareh pristojna nadzorna oblast. V začetku šolskega leta je nastopil službo na slovenski gimnaziji kot učitelj telovadbe in ruščine nekdanji učenec te šole prof. Anton Matle, prof. Franc Inzko pa je bil z odlokom prosvetnega ministrstva kot ravnatelj namestnik dodeljen ravnateljstvu za administrativno pomoč.

Iz letnega poročila je razvidno, da dobra tretjina dijakov (namreč 156) prihaja iz kmečkih družin, 102 iz delavskih in 42 iz obrtniških družin, starši 85 dijakov so uradniki oziroma ženi, 26 dijakov prejema nameščenci, pri 26 dijakih prejema starši pokojnino ali rento, starši ostalih 27 dijakov pa pripadajo prostim poklicem. V dijaških domovih je živelo 298 učencev, 120 se jih je dnevno vozilo od doma v

nove vlade, da bo slovenska gimnazija, ki je zdaj že trinajst let nosila breme stalnega popoldanskega pouka, le prišla pod lastno streho in s tem do urejenega neoviranelega dela.

Zanimiv vpogled v delo šole posredujejo naslovi šolskih nalog in pismenih maturitetnih nalog, saj pokažejo, da se profesorji in učenci bavijo tako z narodno in kulturno zgodovino kakor tudi z aktualnimi problemi in vprašanji, ki jih narekuje sedanost s pogledom na bodočnost. Vsekakor pa je zanimivo, da je bil pri letošnji maturi v obeh osmih razredih le po en kandidat, ki se je pri izbiri predmetov odločil tudi za slovenščino.

Poleg poročila o šolski akademiji (prof. Marija Spieler) ter odmevov, ki jih je ta prireditelj imela v koruškem nemškem tisku, vsebuje Letno poročilo še vrsto drugih člankov. Ravnatelj dr. Pavle Zablatnik piše o stoletnici smrti profesorja Antona Janežiča, prof. dr. Reginald Vospertnik o pokojnem Jaki Špicarju, dr. Stanko Čegovnik o psihičnih in fizičnih spremembah v razvoju mladine, dr. Anton Feinig o starih ledinskih imenih, prof. Milan Kupper pa o telovadbi. Posebej pa je treba omeniti obsežni strokovni prispevek dr. Franceta Czigana, ki je pod naslovom „... da ne pojdejo z nami v grob!“ zapisal in opisal vrsto slovenskih narodnih in ponarodelih pesmi iz Krčanj in okolice ter tako poskrbel za ohranitev tega dragocenega narodnega zaklada.

Slovensko gledališče v Trstu:

Bilanca jubilejne sezone

Ko se je prejšnji mesec končala letošnja sezona v Slovenskem gledališču v Trstu, so lahko ugotovili, da je bila bilanca uspešna. Bila je to bilanca jubilejne 25. sezone, uspešni obračun pa je pokazal naslednje: repertoar je obsegal šest domačih premier in šest gostovanj jugoslovanskih gledališč, skupno je bilo 127 predstav, število obiskovalcev (43.059) pa najvišje v zadnjih desetih letih.

Spored jubilejne sezone je obsegal naslednja dela: Levstik-Mahničevega „Martina Krpana“, burko Jake Stoke „Moč uniforme“ in Finžgarjevo ljudsko igro „Naša kri“, kulturo sosednega naroda so predstavili s Silonejevo dramo „Prigoda ubogega kristjana“, sodobno evropsko dramatično

Deset let „Forme vive“

Mednarodni simpozij kiparjev „Forma viva“ v Sloveniji obhaja letos svoj desetletni jubilej in je za St. Margarethen na Gradiščanskem drugi najstarejši kiparski simpozij na svetu sploh. V teh desetih letih se je simpozij od prvotnih dveh delovišč — na Soči pri Portorožu in v Kostanjevici na Krki — razširil na štiri delovišča, namreč še na Ravne in na Maribor; prav tako pa sta se prvotnima dvema materialoma — kamnu in lesu — pridružila tudi dva nadaljnja materiala, železo in beton.

Doslej je na tem simpoziju sodelovalo že 108 kiparjev iz 18 držav z vseh petih celin, ki so skupaj ustvarili 135 kiparskih del. Tako sta nastali že dve veliki galeriji na prostem, namreč na Soči pri Portorožu s 45 skulpturami in v Kostanjevici na Krki z 72 plastikami; s stvaritvami *Forme vive* pa se ponášata tudi dve slovenski mesti: v Mariboru jih je sedem, na Ravnah pa enajst.

V jubilejnem letu mednarodni simpozij „Forma viva“ obsega tri delovišča, in sicer v Kostanjevici, na Ravnah in v Mariboru, kjer skupno ustvarja dvajset umetnikov. Poleg tega bo za desetletnico te nedvomno zanimive in pomembne ustanove izšel tudi jubilejni katalog, kateremu se bodo pridružili še katalogi *Forme vive* za pretekla leta ter prospekta obeh galerij na prostem.

Organizatorji mednarodnega kiparskega simpozija so se v minulih letih morali bojevati tudi s finančnimi težavami, toda uspelo jim je, da je ostala „Forma viva“ tudi v jubilejnem letu tako živa, kot je bila ob svojem rojstvu pred desetimi leti.

Valentin Oman dela za celovsko kopališče

Gradnja pokritega kopališča v Celovcu dobro napreduje. Na delu pa niso le gradbeni delavci, marveč tudi umetniki, ki bodo poskrbeli za umetniško opremo te za Celovec gotovo razveseljive pridobitve. V tem oziru so bili k sodelovanju povabljeni štirje koroški umetniki: naš rojak Valentin Oman ter Giselbert Hoke, Sepp Schmöler in Hans Staudacher.

Najbolj obsežen del umetniške opreme, namreč doprsni zid okoli bazena, bo prispeval Valentin Oman, ki bo v ta namen umetniško oblikoval 90 betonskih plošč v velikosti 140x140 cm, pri čemer bo na vsaki strani kopališča prevlado-

val drug motiv. Vhodna vrata bo krasilo delo Seppa Schmölerja, Giselbert Hoke bo glavno steno v dvorani za plavanje okrasil z velikima kolesoma, obloženima z barvnimi emajliranimi ploščami, medtem ko bo Hans Staudacher izdelal mozaik za halo z otroškim plavalnim bazenom.

KULTURNE DROBTINE

● V Ohridu se je začela velika mednarodna kulturna prireditev, znana pod imenom „Ohridsko poletje“. Na tej prireditvi se bo tekom julija in avgusta izvrstilo 25 glasbenih in dramskih predstav, pri katerih bo sodelovalo več kot sto znanih domačin in tujih umetnikov.

● Na podlagi pogodbe o kulturnem sodelovanju med Ameriko in Sovjetsko zvezo je trenutno na tritedenskem gostovanju v New Yorku igralska skupina Igorja Mojsojeva. Ta okoli sto članov veliki ansambel iz Sovjetske zveze zdaj že četrtič gostuje v Ameriki ter nastopa v dvorani Metropolitanke opere.

● V škofiji Loka je trenutno četrti Groharjeva slikarska kolonija, na kateri sodelujejo poleg domačih umetnikov tudi štirje tuji slikarji iz Španije, Škotske, Francije in Italije. Pred začetkom letošnje kolonije so odprli razstavo del slikarjev, ki so bili v škofiji Loka lani.

● Od 15. do 26. julija je v Karlovih Varah na češkem XVII. mednarodni filmski festival, ki ga organizirajo vsako drugo leto. Ta festival je največji filmski pregled socialističnih del, sodelujejo pa tudi številne druge države. Letos se je poleg češkoslovaške prijavilo še 20 drugih držav.

● Sovjetska založba „Znanost“ bo izdala publikacijo o slovenskih literaturah 20. stoletja. Knjiga bo posvečena književnosti Jugoslavije, Poljske in češkoslovaške.

TEDENSKI SPORED

POLETNIH KULTURNIH PRIREDITEV

BREZE

Petek, 17. 7. — Peter Luke: **HADRIJAN VII.**

Sobota, 18. 7. — Georges Feydeau: **MONSIEUR CHASSE**

Sreda, 22. 7. — Georges Feydeau: **MONSIEUR CHASSE**

Cetrtek, 23. 7. — Peter Luke: **HADRIJAN VII.**

Petek, 24. 7. — Georges Feydeau: **MONSIEUR CHASSE**

Sobota, 25. 7. — Peter Luke: **HADRIJAN VII.**

Začetek predstav ob 20. uri na Petrovi gori v Brezah.

LJUBLJANA

Petek, 17. 7. — Rossini: **SEVILJSKI BRIVEC**, Teatro Verdi iz Trsta

Sobota, 18. 7. — Puccini: **MADAME BUTTERFLY**, Teatro Verdi iz Trsta

Ponedeljek, 20. 7. — **ČEMBALO RECITAL**, Gunther Radhuber, Avstrija

Plesno gledališče „CHORICA“, Grčija

Torek, 21. 7. — Koncert pihalnega orkestra „MILICA“ iz Ljubljane

Petek, 24. 7. — Folklorni ansambel „KOLO“ iz Beograda

Koncert moškega pevskega zbora „FIDELIO“ iz Zahodne Nemčije

Začetek predstav ob 20.30 uri v letnem gledališču Križank.

TONE SVETINA

28

UKANA

PRVA KNJIGA

„V sedmi brigadi je. H-8 jo bo vrnil v štab korpusa, gospod general. To je v zvezi z akcijo, ki jo pripravljamo po naši zamisli. Stvar bo dozorela počasi. Tam niso tako neumni, kot si mislijo nekateri, ki razumejo vojno tako, da vidijo le puško, top, povelje, porčijo in ničesar drugega, kar smatram za poklicno omejenost.“

„Ali je res tako lepa? Prava arijska Venera. Prelepa, da bi jo lahko predstavili generalu?“ ga je z velikim užitek general ščipal naprej in se delal užaljenega.

Wolf je prišel k sebi in zdaj že povsem neprizadeto opravičeval svoje stališče:

„Nikakor, gospod general. Informacije so neločne. Ta ženska je nepomembna za vas. Čedna je. Predvsem pa inteligentna. Mnogo lepših žensk sem poznal, toda ta zame ni bila nič posebnega. Morda je drugače vplivala na koga, ki nima sreče pri ženskem spolu,“ je prehajal Wolf v napad. „Saj veste, da so okusi različni.“

„Dobro, gospod major. Pripombe sem izrekel le mimo grede.“ Potem je uradno in rezko zaostрил glas:

„Opomnil bi vas pa vseeno: smo v totalni vojni. Naj vas ne prevzema preveč romantika! Ne bodite zanesenjaki! Grozim vam in vas opozarjam! Lahko se osmešite! Vaši sovražniki bi vam to privoščili, meni pa vas bi bilo žal.“

„Zagotavljam vam, gospod general, da je zadeva v

redu. O uspehu vam bom poročal. Videli boste, da so stvari realne, predvsem pa v skladu z dolgoročno akcijo, po načrtu Weissberg. Vse je za zmago nemškega orožja.“

„Prav, gospod major. Če je tako, kakor pravite, vam verjamem, drugo pa pustiva, kot da ničesar ni bilo. Za zdaj vam zagotavljam, da vašim nasprotnikom ne bom verjel. Povem vam pa, da se pazite in da me nekateri od njih zanimajo. Upam, gospod major, da vam bo ta namig koristil, da jih pogledate nekoliko pod mikroskopom. To bo menda koristno za naju oba. Sieg heil!“ je dejal general ledeno, vstal in mu ponudil roko.

Ko je bil Wolf na hodniku in na poti domov, je mrmral skozi zobe:

„Ta stari prasec ledeni! Brez kulture in fantazije. Specialist za masovne umore mi očita romantiko in me postavi predse kot učitelj paglavca.“ Najbolj pa ga je razjezilo to, da se je general posluževal njegovih metod, ki jih je on spretno zakrival, general pa nesramno in odkrito proglašal. Pripombe pa so ga vseeno motile. V mislih je prelelel krog ljudi, ki kaj vedo o njem, spomnil pa se je tudi na vrsto samovoljnih postopkov in ukrepov in ugibal, kaj vse bi še utegnilo priti na ušesa generalu. Nazadnje pa se je domislil: major Bock, vodja oddelka varnostne službe. Ta pergamentna, oslovka glava zmanjšuje uspeh njegovega oddelka pri generalu. Njemu bo prvemu treba izpodkoptati tla.

15

Zazvonil je telefon. Nevoljno se je zdrnil ob nenadnem hrupu in dvignil slušalko. Poveljnik bližnje vojaške enote mu je poročal:

„Vaš človek z izredno važnimi obvestili je tu. Če bi

ukrepali hitro, se nam obeta velik uspeh z majhnimi žrtvami.“

„Dobro. Ne govorite naprej! Sedite v avto in pripeljite mi ga sem!“ je rezko ukazal.

Prižgal je cigaro. Morda bi se dalo kaj ukreniti, kar bi potolažilo generala. Z dolgimi koraki je meril sobo in ugibal, kaj bi bilo pomembnega. Poročila pred dnevi so govorila, da je Jelovica prazna, da je brigada prekoračila Soro in se divizija zadržuje v cerkljanskih hribih. Stopil je k mizi, pobral razmetane spise in jih odnesel k težki jekleni omari v kotu. Zaklenil je in omaro zapečatil.

Ropot avtomobila s ceste ga je umiril. Zapel se je za vratom, stopil k mizi in v dostojanstveni drži čakal. Kmalu sta vstopila dva oficirja, za njima pa mlad, neroden kmečki fant, s klobukom v roki in tolmač.

Najprej je premeril fanta. Takoj je vedel, kdo je, čeprav ga ni še nikoli videl. Za bedastim, širokoličnim obrazom so nad ošiljenim nosom kukale vanj drobne, ozko skupaj vsajene oči. Svetle so se mu boječe in potuhnjeno, prevejano. „Tip izdajalca,“ je ugotovil Wolf. „Zgleda neumen, da mu nihče ne bi prisodil, da bi znal biti tudi nevaren. Ravno toliko je zviti, da je pohlepen. Taki delajo za denar, verjetno bo poročilo točno.“

Ko si ga je ogledal, je dovolil oficirju, da mu je kratko poročal o vesteh, ki jih je prinesel fant iz oddaljene gorske vasi. Potem ga je Wolf še sam zaslišal in zvedel, da je bataljon Prežernove brigade prišel s Primorske čez Jelovico, prekoračil Savo v Bohinju in se prebil na Pokljuko. Bataljon je zbiral hrano na Pokljuki, mobiliziral kmete, da so peljali hrano v hotel Lovca na Gorenjsko, kjer se je nastanil. Fant je vedel tudi za stražarska mesta, ker je sam nosil hrano. Zvedel je tudi, da se bataljon namerava prebiti na Koroško. Tudi to je povedal, da ima bataljon sto trideset mož, dvajset mitraljezov, da so štabni ljudje oboroženi z avtomat-

Cenjenim naročnikom!

Z današnje številke Slovenskega vestnika ste prejeli tudi poštno položnico za plačilo naročnine. S položnico vas želi uprava lista opozoriti na obvezo, da poravnate naročnino, ki znaša mesečno 5 šilingov, torej za četrt leta 15, za pol leta 30 in za celo leto 60 šilingov.

Vse liste naročnike, ki so s plačilom naročnine v zaostanku, vljudno prosimo, da se poslužijo položnice ter plačajo naročnino za tekoče leto. S tem si bodo zagotovili redno prejemanje lista tudi v bodoče. Vsem tistim, ki so medtem naročnino že poravnali, pa se ob tej priložnosti zahvaljujemo za njihovo uvidevnost in zvestobo listu. In zahvalo povezuje še s prošnjo, da danes priložene položnice kljub temu ne vržejo proč, marveč jo uporabijo za plačilo naročnine v naprej oziroma za vplačilo prostovoljnega prispevka za naš tiskovni sklad.

Zvestobi za zvestobo — kakor pravi star pregovor. List prihaja tedensko v vaše domove kot zaželjen gost z mnogim zanimivim in poučnim branjem; storite tudi vi svojo dolžnost do svojega in našega skupnega glasila s tem, da plačate naročnino, ki je gotovo zmožljiva za vsakogar, in da poleg tega v krogu svojih znancev širite list in mu pridobivate novih naročnikov!

Uprava

V a b i l o

Vse ljubitelje slovenskega petja vabimo na

VEČER SLOVENSKE PESMI

v nedeljo 26. 7. 1970 ob 20. uri v Kulturnem domu v Ločah ob Baškem jezeru.

Sodelujejo: mešani in moški pevski zbor SPD „Danica“ iz Št. Vida v Podjuni, Baški fantje in folklorna skupina iz Sel.

Prisrčno vabljeni!

Č E S T I T A M O !

Gröblacher Franc vljudno naznaja, da je na visoki šoli za agronomijo na Dunaju dosegel akademsko stopnjo diplomiranega inženirja.

Našemu rojaku iz Dežic pri Št. Ilju k uspešnemu zaključku študija iskreno čestitamo ter mu želimo obilo uspehov v bodočem poklicnem življenju!

„Veseli večer na vasi“ je navdušil obiskovalce prosvetne prireditve v Pliberku

Zadnje nedeljo v juniju je bil lep poletni večer, ko so se ljudje zbrali v dvorani pri Schwarzlu v Pliberku na izredno posrečeni prosvetno-zabavni prireditvi. Bil je torej lep večer, poln plemenitega užitka in prijetnega razvedrila. V smislu dogovora med SPD „Edinost“ v Pliberku in DPD „Svoboda“ na Prevaljah je prevaljsko društvo v okviru meddruštvene kulturne izmenjave gostovalo v Pliberku z igralsko skupino in tamburaškim zborom.

Čeprav so bile tudi v drugih krajih različne prireditve, so ljudje iz bližnje in daljnje okolice ter iz mesta do zadnjega prostora napolnili dvorano in z zanimanjem ter resničnim užikom spremljali spored, ki so ga posredovali gostje s Prevalj. Igralsko skupino, ki je uprizorila igro „Veseli večer na vasi“, je vodil gradbeni tehnik Vili Strel, tamburaški zbor je nastopil pod vodstvom nameščena Ivana Forstnerja, gradbeni inženir Dolfe Rauter pa je poleg „dolžnosti“ scenografa in šminkarja še opravil nalo-

sednik DPD „Svoboda“ Prevalje Dolfe Rauter.

Ko se je po uvodnih besedah odgrnil zastor, so gostje s Prevalj že s prvo točko svojega lepega sporeda navdušili vse številne gledalce in poslušalce ter jim izvabili viharne odobravanje, ki se je potem stopnjevalo od prizora do prizora. In kako tudi ne: petje — narodne in umetne pesmi — je bilo na visoki kvalitetni ravni (v ansamblu je sodeloval tudi priznani prevaljski oktet), prav tako pa smo občudovali igralske sposobnosti posameznih akterjev. Za prijelno presenečenje je na prireditvi poskrbel tudi tamburaški zbor, ki je demonstriral kvaliteto, kakršne v Pliberku že dolgo nismo več videli oziroma slišali. O podrobnostih sporeda pa se v kratkih besedah seveda ne da govoriti, kajti to je treba doživeti.

Ob zaključku se je gostom s Prevalj v izbranih besedah zahvalil podžupan Mirko Kumer, ki je ob tej priložnosti izrazil željo, da bi še večkrat doživeli tako prijetna srečanja — v Pliberku in v Mežiški dolini. Tudi predstavnik DPD „Svoboda“ Prevalje je naglasil to željo ter je pliberško društvo „Edinost“ povabil na protiobisk na Prevalje.

Prevaljski tamburaši so po prireditvi še nekaj časa igrali za ples, nato pa so se ljudje razšli na domove zadovoljni in z zagotovilom, da jim bo ta večer ostal v lepem spominu. Zlasti pa je razveseljivo, da so bili — kakor smo slišali — s prireditvijo v Pliberku zadovoljni tudi gostje s Prevalj, ki se jim tem potom še enkrat prisrčno zahvaljujemo za izredno lep in bogat večer.

Slovensko prosvetno društvo
Št. Vid v Podjuni

V a b i l o
na

PEVSKI KONCERT

ki ga v nedeljo 19. julija ob 20.30 uri priredi pevski zbor SPD „Danica“ iz Št. Vida v Podjuni pri Voglu v Št. Primožu.

Z novim sporedom začenja zbor v letošnji sezoni vrsto koncertov za domače in tuje goste. Tokrat bodo pevke in pevci nastopili prvič v svojih novih narodnih nošah.

Prisrčno vabijo
pevke in pevci SPD „Danica“

go napovedovalca ter je z zdravim humorjem orisal dogodke na odru. Goste s Prevalj ter zbrano občinstvo je uvodoma v imenu domačega društva pozdravil predsednik Lovro Potočnik in vsem — kmetom, delavcem, nameščencem, obrtnikom, mladini — želel prijeten večer. Za sprejem pa se je zahvalil pred-

PARTIZANSKA GROBIŠČA NA KOROŠKEM

Obirsko

Tudi v eni najstarejših far na Koroškem, na Obirskem, so pokopana trupla junaških partizanskih borcev, ki so dali življenje v boju proti fašizmu.

Na obirskem pokopališču počivata dva partizana: Anton Ročnik, rojen 11. januarja 1928 na Obirskem, padel pod cerkvijo pri Pristovniku v Kortah, kjer je bil tudi pokopan do prekopa na Obirsko dnen 3. 6. 1945; partizan Gorki (v mrliški knjigi v župnišču na Obirskem je vpisan pod imenom Filip), katerega pravo ime ni znano, doma je bil iz Crne, padel pa je z devetnajstimi leti pri Sobru na Obirskem dne 27. 7. 1944. Bil je visok fant s temnimi lasmi, hraber in vedno nasmejan bорец, kakor ga je opisal Martin Durnik, ki mu je pri Sobru uredil začasen grob, dokler ni bil 23. septembra 1945 prekopan na pokopališču.

Obirsko pa je dalo še več žrtev za osvoboditev. Padel je tudi Miha Durnik, rojen 9. 9. 1914. Bil je 28. 2. 1944 težko ranjen pri Grubelniku v Kortah in so ga tovariši hoteli prenesti v partizansko bolnico, a jim je med potjo umrl. Pokopan je v skupnem grobu borcev za svobodo v Jelendolu, kjer počivata tudi Gregor Karničar, doma iz Obirskega, rojen 27. 2. 1927, ki je padel februarja 1945 v Dolgi njivi pod Košuto, ter Feliks Mali, pd. Jakobov iz Sel-Zgornjega Kota.

Na Obirskem so padli še naslednji partizani, ki pa so pokopani v Železni Kapli: Mirko Ikovec, doma iz Solčave, padel 2. 3. 1944 pri Šajdniku; Janez Poličnik, doma iz Solčave, rojen 23. 11. 1927, padel pri Struglu na Obirskem; na Šajdi pa je 2. 3. 1944 padel Franci Pečnik, pd. Podpesnikov v Beli, rojen 7. 10. 1922.

KOT ŽRTVE SO PADLI V BORBI ZA NAS!

„Bratu roko, domovini srce“

V Spodnji Vesci pri Bilčovsu je bilo pred nedavnim tako imenovano dolinsko petje Roža (Talschaftsinggen Rosenstal), na katerem je nastopilo več pevskih zborov iz Roža in okolice. Na plakatih, ki so vabili na to prireditev, je bilo zapisano geslo: „Bratu roko, domovini srce“, častno pokroviteljstvo pa je imel deželni glavar Sima, ki so mu za zaključek vsi zbori skupaj zapeli njemu posvečeno pesem „Kärntnertrübe“.

O prireditvi je koroški nemški tisk obširno poročal in jo prikazal kot

nekaj, kar v resnici ni bila — namreč manifestacija sožitja obeh narodov v deželi. Premalo je, če je bilo o vsem tem samo govora, ni pa prišla ta pripravljenost do izraza tudi v dejanjih. V resnici je bila to namreč povsem nemška prireditev, nikjer ni prišlo do izraza, da Korošci nimamo samo ene vrste pesmi, marveč da prepevamo tako nemške kakor tudi slovenske pesmi. Na prireditvi pa ni bilo ne v govorih ne v pesmih slišati slovenske besede, pač pa so pevci znali predstaviti pesem raznih drugih narodov(!).

Eden izmed koroških listov je o prireditvi v velikimi črkami zapisal: „Korošci obeh jezikov so peli“. Lepo bi bilo, če bi to odgovarjalo resnici. Toda k sodelovanju ni bil povabljen noben slovenski zbor in tako tudi ne moremo razumeti, komu so v pesmi bratsko prožili roko. Če se hoče doseči resnično sporazumevanje med brati-sodeželani, potem bi bilo vsaj potrebno, da bi bil navzoč tudi drugi brat — v tem primeru Slovenec.

Spet smo videli, da samo lepe besede o bratskem sporazumevanju ne bodo mogle privedi do resničnega bratskega in enakopravnega sožitja, če jim ne bodo sledila tudi dejanja res pravega in iskrenega priznanja. Smo za proračun, toda na podlagi enakopravnosti na naših domačih tleh.

Leše pri Št. Jakobu

Zadnje soboto smo spremljali k zadnjemu počitku na šentjakobskem pokopališču Marijo Gabriel, Petricevo mamo iz Leš. Po dolgi boleznini je umrla v 69. letu starosti.

V življenju pokojne Petriceve mame bi težko našli lepe in vesele trenutke. Bilo je to življenje polno dela in skrbi ter odpovedi v dobro svoje družine. Posebno tragično pa je tudi to: družino posegel zločinski nacizem: oče Gregor Gabriel je bil med prvimi, ki so morali v gestapovske zapore in od tam v koncentracijsko taborišče, mati Marija pa je bila aprila 1942 izseljena skupaj s štirimi malimi otroki in ko se je čez nekaj časa le

smela vrniti domov, je na njenem domu gospodaril tujec, tako da je morala Petriceva družina iskati strelho pri sorodnikih. Ko se je oče Gregor po zlomu nacizma vrnil domov, se nikdar več ni mogel povsem ozdraviti od posledic dolgoletnega trpljenja v taborišču in tako je vsa skrb za dom in družino padla na njegovo ženo.

Petriceva mama naj si odpočije od truda polnega življenja, zaostalim svojem pa velja naše sožalje. Zveza slovenskih izseljencev bo namesto venca na grob Marije Gabriel prispevala ustrezno vsoto za dijaški dom v Celovcu.

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA —

skim orožjem in da ga vodi Bohinjec Dren, delavec jese-niške železarne.

Ko je major iz fanta izvlekel vse podatke in je bil prepričan, da nima povedati nič več koristnega, se je zadovoljno nasmehnil:

„Dobro, zelo dobro, mladi mož. Navdušeni smo nad vašo vestjo. Zaslužili ste si cigaro. Izvolite sestiti Pokadite jo v miru!“

Wolf je fantu prižgal in ga opazoval, kako jo je nerodno držal v okornih rokah, nekajkrat potegnil vase dim, potem pa začel kašljati. Wolf se mu je krohotal in ga spodbujal:

„Kar krepko potegnite, mladi mož. Cigara vas bo spravila k sebi. To noč ne bomo zatisnili očesa. Peljali nas boste za njimi, po sledi, koder ste natresli rdeče soli. Za vsak slučaj pa vas moram opomniti: če ste nas navlekli, vam bomo odrli kožo in jo napeli na prvo smreko.“

Potem ga je pustil in se obrnil k oficirjema.

Zabrnili so telefoni na vse strani. Sredi noči so imeli sestanek v štabu. Uničiti bitaljon na Pokljuki, generalu pred nosom, je bila želja vseh, ki so se zbrali. Vedeli so, da je bil general besen in je rohnal na vse, ikadar se je večja partizanska enota pojavila v okolici Bleda. Tudi sami niso imeli mirne noči ob pričakanju nenadnega napada. Zato so bili navdušeni nad vestjo.

Wolf je zbranim povedal vse, kar so zvedeli o bataljonu. O uspehu so bili prepričani le v slučaju, če jim bo uspelo partizane iznenaditi. „Zmučeni od pohoda, obdani od snega in zavarovani s stražami le po gazeih v bližnji okolici, ne bodo mogli nuditi učinkovitega odpora,“ je razlagal major Wolf.

Oficirji so dali nekaj pripomb, v glavnem pa so si bili edini. Preden so se razšli, jim je dejal Wolf:

„Gospodje! Imamo priliko, lahko se izkažemo, da

nismo prišli na dopust. General bo navdušen nad uspehom.“

V jutranjem mraku je petsto mož izbrane vojske Gebirgs Nebelwerfer Batterie No 6 krenilo na Pokljuko. Akcije se je udeležila še specialna četa SS-poličijskih smučarskih oddelkov in skupina gestapovskih oficirjev. Druga za drugo so kolone izginjale v gozdu. Na čelu je šel ovaduh Obad, v preveliki uniformi, s pištolo za pasom, vznemirjen, utrujen od prečute noči, bled in zanikrn. Želel si je, da bi partizani v hotelu ostali in da ne bi bilo patrolj ali kakšnega drugega presenečenja. Očetu je dejal, da bodo to pot Nemci dobro plačali. Nemci so ju dobili za svoje roke v začetku 1942, ko so zapirali po bohinjsem uporu. Za vse, kar sta izdala doslej, sta dobila nekaj mark, da je bilo za tobak in obutev. Na smučeh je bil neroden in policisti so ga priganjali, mučil se je, da mu je pot curljal z obraza. Ko so premagali pobočje in se prebili na planoto, je šlo laže. Skozi drevje se je svetlikalo. Pred seboj so zagledali dolgo jaso. To je bilo visoko gorsko močvirje Močila, gladka in bleščeča se ploskev sredi temnega smrečja, podobna oledenelemu jezeru. Šli so ob robu. Nikjer nobenega sledu. Tu so se enote z minometi in težkimi strojnimi ločili in krenile na gaz, ki jo je Obad poltrosil z rdečo soljo. Smučarski napadalni oddelek pa je vozil naprej po celcu skozi zasnežene gozdove. Po skritih, neuhojenih poteh, kjer ni bilo sledu o človeku in ne o živalih, so se pomikali kakor sence, naprej in naprej skozi morje zasneženega drevja. Včasih so se umikali od snega in vetra podrtim smrekam in se jezili nad zamujanjem.

Major Wolf je šel za njimi. Smučal je za prvim oddelkom, z grupo gestapovskih oficirjev, ki so se akcije hoteli udeležiti zato, ker so slutili, da je to edinstvena prilika, ko bodo poceni prišli do priznanj. Z njimi je bil oficir SD major Bock, nedavno dodeljen štabu z Vzhoda, kjer jo je

staknil od drobca nastavljenega mine. Kadar koli so postali in počivali, da se je vodič razgledal, da ne bi zašli, se je major Bock zapletel z Wolfom v pogovor.

„Gospod major, to je prilika prislužiti si viteški križec.“

„Ali lesenega, gospod Bock,“ je dejal Wolf nekam od ljudno, ker mu je vsiljeni razgovor presedal in ga motil v razmišljanju. Bock pa je silil vanj, čeprav je vedel, da se ga Wolf izogiba.

„Ni bojazni, da ne bi opravili z njimi. Pet mož na enega, da ne govorimo o premoči v ognju in kvaliteti vojske. Stavim, gospod major, da jih bomo obvladali v prvem napadu, in ne bo kaj več opraviti z vsemi skupaj, podali se bodo. Kot medvede jih bomo prignali na Bled. Bo vsaj nekaj govorjenja k novemu letu. Včasih nisem cenil vašega posla, sedaj pa vidim, da ste v spopadu z bandami nepogrešljivi, vi in vaši ljudje,“ je razvijal svoje misli oficir Bock in begal z očmi od drevesa k drevesu in se izgubljal v vrhovih visokih smrek, kimal s podolgovato glavo in se od časa do časa naveličano naslanjal na smučarske palice.

Wolf ga je na pol poslušal, vendar ni pozabil, da ga je vsakokrat, kadar je bilo mogoče, zavrnil. Zato mu je dejal:

„Ne bodite optimist, major Bock, in ne pijva na kožo medveda, ki je še v brlogu, to se je lovčem že večkrat maščevalo.“

„Vi ste vraževerni. Nova lasnost, ki sem jo odkril pri vas. Jaz sem bil vedno optimist. Svoj nos sem vtikal le v stvari, ki so dobro kazale. Malo občutka in nekaj zdravega razuma je potrebno za uspeh. Ravno prav mi bo prišlo. Bo vsaj k novemu letu mir, ko pride moja Greta. Veste, to je molčeča in zahtevna ženska, seznanil vas bom z njo. Resno mislim in zanima me, kaj boste rekli o njej. Pravijo, da ste o ženskih vprašanih strokovnjak,“ je dejal Bock

Človeštvo v ogledalu števil

Združeni narodi so spet objavili svoj letopis, ki na 770 straneh prinaša najrazličnejše podatke o razvoju na svetu. Ti podatki sicer niso najnovejši, vendar kljub temu posredujejo zanimivo sliko o današnjem človeštvu, ki mu — kakor prihaja do izraza tudi v mnogih drugih podobnih analizah in prognozah — demografska eksplozija. Iz tega letopisa je namreč razvidno, da se je svetovno prebivalstvo samo v letu 1968 povečalo za 63 milijonov ljudi. Če se bo prirodni prirastek svetovnega prebivalstva večal za 1,9 % na leto, kot beležijo statistični podatki zadnjih let, se bo število ljudi na naši Zemlji do leta 2009 podvojilo. Leta 1968 je živelo na zemeljski obli 3.483.000.000 ljudi, torej bo imel naš planet v začetku prihodnjega tisočletja že najmanj 7 milijard prebivalcev.

Še hitreje kot svetovno prebivalstvo pa narasča na svetu proizvodnja. V zadnjih 20 letih, ko se je število prebivalstva povečalo za 1,4-krat, se je proizvodnja skoraj potrojila. Pri tem pa je seveda treba upoštevati, da porast proizvodnje ni povsod enako velik, predvsem pa gospodarstvo nima v vseh delih sveta enako izhodišče, kar v resnici pomeni, da je na svetu kljub velikemu porastu dobrin še vedno dovolj pomanjkanja in celo lakote.

Pridelek kmetijstva se je od leta 1952 do konca lanskega leta povečal v Evropi, Juž-

v Švedska „nepismenost“

Pred nedavnim je Švedsko zajel pravi poplah. Statistika se je zmotila in dežela je osupnila, ko so odkrili — analfabeta: 19-letni Ian Olaf Karlsson iz majhnega mesta na švedskem jugu namreč ne zna niti pisati niti brati. S primerom Karlsson se je bavil celo parlament, ki je fantu takoj odobril potrebna finančna sredstva za šolanje.

Zakaj tak poplah? Švedska statistika je doslej trdila, da v deželi ni nepismenega že celih 32 let. Velik delež pri tem ima zelo strogo stališče švedskih oblasti, kajti nepismeni ne morejo dobiti švedskega državljanstva.

Kako so odkrili edinega nepismenega Šveda? Karlsson je prišel v banko, da bi dobil kredit. Ker pa ni znal napisati niti črke, mu denarja niso mogli izročiti. Direktor banke si ni mogel niti predstavljati, da ima pred seboj res analfabeta; menil je, da gre za goljufa, zato je poklical policijo. Policija je pričela hitro preiskavo, da bi ugotovila, kako se je lahko zgodilo, da je ostal fant nepismen.

Ugotovili so, da je učiteljica že v prvem razredu osnovne šole razglasila fanta za duševno zaostalega in ga ni niti poskušala naučiti brati in pisati. Mali Karlsson ni niti hodil v šolo, učiteljica pa njegovih izostankov ni beležila; zato se je zdaj znašla za zapahi.

Po sklepu parlamenta prihaja zdaj po Karlssonu vsak dan taksi in ga odpelje v šolo oziroma potem iz šole domov. Eno od učiteljic v šoli so določili samo zanj. Ko pa se bo Karlsson naučil pisati in brati, bo švedska statistika spet prišla na „dober glas“: v rubriki „število nepismenih“ bo upravičeno vpisana ničla.

ni Ameriki in Afriki za 1,6-krat, v Združenih državah Amerike in v Kanadi za 1,3-krat, v Aziji za 1,7-krat, v Avstraliji za 1,8-krat in v Sovjetski zvezi celo za 2,2-krat. Industrijska proizvodnja se je v razdobju od 1950 do 1968 povečala v Sovjetski zvezi za šestkrat, v Južni Ameriki, Avstraliji in Evropi za 2,7-krat, v Združenih državah Amerike pa za 2,2-krat; pri tem pa je treba upoštevati, da gre veliko povečanje proizvodnje ponekod na račun nizke prejšnje ravni.

Vsekakor je iz gornjih podatkov mogoče sklepati, da se življenjska raven na svetu dviga. V ta okvir spada tudi tako imenovani stanovanjski standard, glede katerega je — seveda v primerjavi s prejšnjim stanjem — največji korak napravila Sovjetska zveza, kjer gradijo po 2,2 milijona stanovanj na

leto. V Ameriki gradijo na leto 1,5 milijona in na Japonskem 1,2 milijona stanovanj. Za enajst evropskih držav statistika ugotavlja, da je le ena tretjina stanovanj opremljenih s kopalnico ali vsaj prho. Avtomobilov ima največ seveda Amerika, na katero jih odpade 83,2 milijona. V Evropi vodi Francija, ki ima 11,5 milijona avtomobilov, pred Zahodno Nemčijo z 11,3 milijona vozili.

O razvoju in kulturni ravni posameznega naroda ali države daje zelo zgovorno sliko odnos do knjige. Po statističnih podatkih, ki jih objavlja letopis OZN, je leta 1968 izšlo na svetu okoli 500.000 različnih knjig. Največ knjig izide povprečno v Sovjetski zvezi, kjer je knjižna proizvodnja omenjenega leta znašala 75.000 naslovov. Na drugem mestu je bila Amerika z 59.000 naslovi, v Veliki Britaniji jih je izšlo nekaj nad 31.000, v Zahodni Nemčiji 30.000 in v Španiji 20.000, med „velike sile“ na tem področju pa je spadala tudi še Francija, ki je leta 1968 izdala 19.000 različnih knjig.

In za konec še nekaj števil o časopisih: najraje bero časopise Švedci, kjer pride na 1000 prebivalcev 518 izvodov časopisov, v Hongkongu 493, na Japonskem 492, v Veliki Britaniji 488, v Luxemburgu 477 in v Franciji 251 izvodov; največjo dnevno naklado časopisov pa je zabeležila Sovjetska zveza, kjer dnevno prodajo 72,47 milijona izvodov, medtem ko jih v Ameriki prodajo 61,56 milijona in v Veliki Britaniji 26,7 milijona.

Amerika postaja dežela nasilja

Vsaka tretja Američanka in vsak peti Američan se boji ponoči sam na ulico. V vsakem tretjem gospodinjstvu je najti strelno orožje za obrambo pred morilci in vlomilci. Vozniki avtobusov puščajo denar doma, taksistov pa je zaradi strahu pred napadalci vedno manj. V številnih velikih mestih so ustanovili oborožene enote meščanov, ki ponoči patrolirajo po ulicah. V New Yorku, Chicagu, Washingtonu in drugih velikih mestih najemajo ravnatelji šol privatne detektive, ker so v enem letu zabeležili v 110 šolah kar 26 umorov, 81 posilstev in 1508 tatvin.

To ni propaganda, ki bi jo proti Ameriki širila morda kakšna „komunistična“ ustanova, marveč so to podatki, ki jih je zbral in objavil poseben komite, v katerem so znani ameriški politiki, profesorji, sociologi in psihologi, ki so proučevali silni porast

kriminala v Ameriki. V zadnjih osmih letih — pravi poročilo tega komiteja — se je kriminal v Ameriki izredno povečal, namreč najhitreje v svetu sploh. Število umorov se je povečalo za 36 %, število posilstev je naraslo za 65 %, število razbojniških napadov pa celo za 119 %; vedno pogostejši so tudi poulični umori.

Na podlagi teh strašnih ugotovitev predvideva komite nič manj kot propad Amerike v kaosu razbojništva, državljanske vojne in sovraštva. V nekaj letih — je rečeno v poročilu — se bodo ameriška mesta spremenila v mesta terorja ali pa v oborožene trdnjave. Premožnejši bodo živeli v hišah, ki bodo obdane z bodečo žico, varovali pa jih bodo oboroženi stražarji. Stražarji bodo varovali tudi nebotičnike. Vsako gospodinjstvo bo imelo majhen arzenal orožja. Javne ustanove, kot so šole, knjižnice, parki in

igrišča, bodo prav tako imele svoje stražarje; ljudje, ki delajo v teh ustanovah, pa bodo prihajali na delo v oklepni avtomobilih. Če Amerika ne bo mogla kmalu napovedati totalne vojne kriminalu, bodo živeli naši državljanji v trdnjavah, otroci pa se bodo kmalu vozili v šolo s tanki!

Sklep omerjenega komiteja je, da je treba za boj proti kriminalu takoj določiti 20 milijonov dolarjev. Le tako bi namreč lahko uresničili že zdavnaj sprejete reforme. Toda — uradna Amerika očitno nima ne volje ne denarja, da bi začela boj proti naraščajočemu kriminalu doma, kajti ta Amerika mora dan za dnem izajati desetine milijonov dolarjev za svojo imperialistično politiko, da v drugih delih sveta, posebno v Indokini, zatira, muči in pobija nedolžne ljudi, ki se borijo za svojo svobodo in neodvisnost.

„Kraška ohcet“

Zadruga „Naš Kras“ v Repnem na Tržaškem bo tudi letos priredila svoje turistične atrakcije, med katerimi zavzema posebno mesto „Kraški teden“ in „Kraška ohcet“.

Prireditve bodo v prvi polovici septembra. 8. septembra se bo začel gastronomski natečaj, ki bo trajal do 12. septembra. Odprli bodo razstavo in pokušnjo „vina evropskega Krasa“. Sledili bodo razni natečaji in tekmovanja, kakor n. pr. rezanje pršuta, odpiranje steklenice, preja na kolovratu in pletenje nogavic, tekmovanje natakarijev in natakarij z nošenjem hrane in pijače itd.

10. septembra bo javni ples na trgu v Velikem Repnu, naslednjega dne pa fantovščina in deklščina, 12. septembra bodo na vrsti prevoz bale, podoknice in ples na skednju, medtem ko bo 13. septembra prava kraška ohcet s poroko na Repentabu, spreved narodnih noš, svatovsko kosilo, nastop folklorne skupine in javni ples.

DROBNE ZANIMIVOSTI

● Kadar pride čas, da morajo spraviti na svet mladiča, se samice plavutonožcev (tjulenjev, mrožev itd.) vedno vrnejo na kraj, kjer so se rodile tudi same, čeprav morajo prepotovati velike razdalje. Brž ko pa mladiči lahko zlezlo v morje, se družina spet napoti po svetu.

● Raziskave so pokazale, da je bila koruza, ki je prišla v Evropo šele po odkritju Amerike, znana v Afriki že šest stoletij prej.

● Nekdaj zelo razširjeni njuhalni tobak je bil izvrstno sredstvo proti kolcanju. Povzročil je kihanje in to je prekinilo motnje pri dihanju, ki povzročajo kolcanje.

● Budilko je izumil filozof Platon. Povezal je vodno uro ali kako posodo, iz katere so enakomerno tekle kaplje, z drugo posodo, ki je zbirala to tekočino; ko je natekla predvidena količina, se je zaradi teže prevrnila os, zaradi česar je v ropotom padel kamen v kovinsko vedro, kar je prekinilo še tako trden spanec.

● Vsi trije dnevniki z največjo naklado na svetu izhajajo na Japonskem: na prvem mestu je „Asahi Šimbun“ s skoraj 9 milijoni izvodov, drugi je „Mainichi Šimbun“ z 8 milijoni, tretji pa „Yomiuri Šimbun“ s 6 milijoni. Od drugih svetovnih časopisov ima največjo naklado sovjetska „Pravda“, ki izide vsak dan v 5.400.000 izvodih.

● Obstajajo tako natančne tehtnice, da je mogoče z njimi ugotoviti težo tiskarskega črnila, potrebna za natiskanje ene vejice, pa čeprav se ga v ta namen porabi le petstotisočinka grama.

● Na vsem svetu zabeležijo na leto okoli milijon potresnih sunkov različne jakosti.

● Moszavirji, ki so živeli pred kakimi 150 milijoni let, so bili velikanski vodni kuščarji; dosegli so dolžino 12 metrov, imeli so plavalne ude lopataste oblike in strahovito zobovje, s katerim so se lahko postavili po robu vsakemu sovražniku.

● S televizijsko anteno na vrhu je Eifflov stolp v Parizu visok 321 metrov in težak nekaj manj kot 7000 ton. Kadar piha močan veter, zabeležijo na vrhu nihanja do 15 centimetrov.

Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA — Tone Svetlina: UKANA —

pomenljivo in raztegnil svoje ohlapne, naveličane ustnice v nasmeh, ki si ga je Wolf po svoje razlagal.

„O seveda,“ mu je zaničljivo vrnil Wolf, ki je vedel, da ga Bock že dalj časa proučuje, toži generalu in centrali v Berlinu. „Pokazala mi bosta roke in prebral vama bom prihodnost za pet let naprej.“

„Imenitno! tudi s tem se ukvarjate. Jaz dam mnogo na okultne vede. Tudi firerju razlagajo iz zvezd. Moja Greta pa na usedlino kave. Krasno!“

Sumljivo dolgo so stali in Wolf je dobil občutek, da so morda zašli v zasneženem gozdu. Skoraj je posumil v Obada. Odločil se je, da ga bodo na mestu ustrelili, če zaidejo ali če jih pripelje v zasedo.

Šli so še malo naprej. Ko so postali, so pričeli pripravljati orožje. Nekaj strelav, pa bi vso akcijo pokvarilo, je mislil Wolf in se jezil na Bocka, ki je kar naprej govoril o Greti in plašljivo begal z očmi po gozdu. Ugotovil je, da ga je strah in da govori kar ljavdan, da bi pregnal tesnobo. Zato je sklenil, da ga bo utišal.

„Poslušajte, major! Vse je nekam sumljivo. Vi ste bili na Vzhodu in veste, kaj je mogoče v vojni. Kaj bo, če je namesto bataljona prišla brigada. Če so kasneje prišle enote, za katere ne vemo, in nam bodo ob napadu udarile v hrbet? Pokalo bo izza vseh dreves. Tudi velike izgube bi nam lahko prizadeli. Najslabša možnost pa je ta, da bi nas fant nenadoma zapeljal. Tudi take stvari so se že zgodile v tej deželi, kjer nad nobeno stvarjo ne moreš biti presenečen.“

„Ne, ne! Ne plašite me! Naši eliti ti razcapanci ne morejo do živoga. Ne glede na število in na kakršne koli spremenjene okoliščine,“ je samega sebe tolažil Bock in se pogreznil nekoliko vase.

Wolf je bil zadovoljen, da je molčal. Po koloni pa je prišlo povelje: „V strogi tišini naprej!“ Po starem, strnje-

nem gozdu so se začeli lahno vzpenjati. S kompasu in po kartah so preverjali vodnikov orientacijski čut, njega samega pa venomer priganjali. Obad je že mislil, da so zašli. Spodaj na senožeti ga je bilo strah, da bi utegnili pasti v zasedo, tu pa Nemcem ne bodo čakali. Kmalu so prišli v gozd, kjer je Obad, ki je vsa leta tu pasel živino, poznal vsako drevo in stezico. Drevje se je zredčilo. Povzpeli so se na vrh in se ustavili. Pastir je povedal, da so le še deset minut oddaljeni od hotela, ker so ga že obšli.

Sonce se je zaiskrilo v snegu in sence visokega drevja so se prepredle v mrežo. Skozi drevje so uzrli visoke vrhove triglavskega predgorja in za njimi Triglav, ki je, lesketajoč se v soncu, kipel v nebo. Napadalna skupina je pripravila orožje. Pred seboj so zagledali svedraste stebre dima. Poluhnilo so se v sneg in čakali, ker so prišli glede na dogovor z enoto, ki bo napadala z druge strani, nekoliko pre zgodaj. Od nekod je priletela črna žolna, sedla na drevo, preskakovala po vejah in pogledovala na ljudi, ki so čepeli v snegu. Vznemirjeno je zapikvala in odletela. Stotnik je pogledal na uro in sledil krožni poti kazalca, dokler se ni dotaknil dogovorjenega časa. Potem je dal znak. Ko je napadalna enota krenila naprej, se je Obad naenkrat počutil nezatnega in odveč. Imel je samo pištolo, s katero še ni streljal. Rad bi zaostal, pa si ni upal. Zbegano je gledal zdaj naprej, kjer je pričakoval skritega stražarja, zdaj policista na svoji levi in desni strani.

Nato so zagledali v kotanji streho hotela in potem okna. V gozdu je vladala zveneča tišina, v kateri je bilo nekaj grozljivega. Dvonsadstropna hotelska stavba je postala vse večja, v njegovih očeh je bila kot usodna gora. Stražarja ni bilo nikjer. Obada je zaskrbelo, da niso morda odšli. Nemci ga bodo osumili, da jih je navlekel. „Iz hotela se kadi, verjetno spijo,“ je premišljeval, napenjal oči in ušesa in gazil naprej z občutkom, kot bi imel svinec

v nogah. Ob njem sta gazila dva podoficirja in ga sumljivo pogledovala, če je obstal. Nenadoma pa je jeknil strel. Podoficir poleg Obada se je sesedel mrtev, kot bi se vdril v sneg. Napadalci so popadali v sneg. Stražar je ponovno streljal.

„Naprejl!“ je zarjul stotnik.

Nemci so se dvignili, se pognali in z rafali pokosili stražarja. V trenutku je bil obronek gozda, od grebena do senožeti kjer so rastle le redka drevesa, obdan s strojnica-mi. Na vratih sta se pojavila dva partizana z orožjem v rokah. Napravila sta nekaj korakov in padla pokošena od toče krogel. Zažvenketala so stekla. V poslopju so se začuli prvi kriki zadetih in povelja k orožju.

„Naprejl!“ je rjul stotnik in napadalna enota, ki se je razvila v strelce, je od treh strani obkolila hotel in kar stoje streljala. Tudi Wolf in Bock sta bila v prvem valu, vendar sta na robu gozda postala za debli zadnjih dreves in previdno opazovala napad. Nekaj partizanov se je hotelo prebiti. Vsi so obležali nedaleč od vrat. Signalne zelene rakete so naznanile nemškimi strelcem, ki so vreli iz gozda, smer napada. V trumah so obstopili poslopje. Nesramno so se približali in metali ročne granate v okna, kot bi bili na vežbi. Zdelo se je, da se jim bo udar posrečil, če takoj vdrjo v poslopje. Nekaj časa je bilo poslopje podobno čebelnjaku. Glasovi, šumi, tekanje. Toda vtok osuplosti se je nepričakovano hitro odmotal. Na oknih so se pokazale cevi mitraljezov in pušk, da je bil hotel podoben nasršenemu ježu. Orožje je zarohnelo v odgovor in napadalci so se znašli v ognju na planem, brez zaklonov. Ko so se napadalne vrste zredčile in so trupla mrtvih in ranjenih nastlala poljano, so se začeli prav počasi umikati. Potem pa so tekli panično nazaj do gozda, kjer so se potajili v snegu med novo nastopajoče vrste.

Zmedo, ki je nastala med nemškimi vrstami po umiku,

JARTI-GULOK

(Turkmenska pravljica)

Nekoč je jezdil stariček po pesku, razžarjenem od sonca. Jahal je osla in vodil za seboj na povodcu velbloda. Do zore je delal stariček v mlinu in je bil zelo utrujen. Tudi obe živali sta bili utrujeni: velblod zato, ker je nesel težke vreče, osel pa, ker je na njem sedel stariček. A do aule¹ je bilo še daleč, daleč.

Od sipine do sipine, od peščenega griča do peščenega griča se je vlekla pot. Niti price niti veter ne vedo, kje je konec te puščave. Ljudstvo jo naziva Kara-kum, kar pomeni turkmensko »črni pesek«. In po tej puščavi je jahal in jahal stariček.

Pel je pesem, dolgo, kakor je bilo njegovo življenje, in žalostno, kakor so bile njegove misli. Bil je že star in njegova brada je bila bela kakor bombaž, a dotlej se mu še ni rodil sin, ki bi mu bil pomočnik v starosti. O tem je stariček premišljeval in o tem tudi pel.

Nenadoma je zaslišal, da ga nekdo kliče: »Ej, ata džan², dragi oče! Če nimaš sina, potem vzemi mene za svojega sinka.«

Stariček se je začudil. Ustavil je osla in pogledal okoli sebe in po poti, a ni videl nikogar. Znova je zaslišal glas: »Če hočeš videti orla, ne glej na zemljo!«

Stariček je pogledal navzgor, toda tudi tam ni bilo živega bitja.

Tedaj je rekel glas še močneje: »Ne išči me med oblaki!«

Stariček je zaprosil: »Prenehaj se skrivati in se mi pokaži!«

»Poglej v velblodovo uho,« je zopet zaslišal glas. Stariček je pogledal tja. Iz velblodovega ušesa mu je mahal majhen deček in veselo zapiskal s tankim glasom: »Tukaj sem, tukaj! Me vidiš? Bodi tako dober in mi pomagaj, da se bom izvelkel iz te tesne kletke, v kateri se bom sicer zadušil.«

Stariček je potegnil dečka iz velblodovega ušesa in si ga položil na dlan. »Glej ga, glej, kako si majhen!«

Deček je imel spredaj glavo gladko obrito, kakor jo imajo vsi turkmenski dečki. Nad ušesi sta mu štrleli kratki, črni kitki.

»Kako ti je ime?« ga je nežno vprašal stariček.

»Reci mi, kakor hočeš!« je živahno odgovoril malček in si mirno popravljaj kitki, kakor da bi sedel na mehkem pogrinjalu, ne pa na raskavi dlani.

Stariček je zmajal z glavo in rekel: »Zelo si majhen! Nisi večji od polovice velblodovega ušesa.«

Malček ga je bistro pogledal in se zasmejal: »No, me pa tako imenuj. To ime mi je kar všeč.«

In stariček je odslej klical dečka Jarti-gulok, kar pomeni po turkmensko »poluhec«.

»Kar v redu dečko se mi zdiš, Jarti-gulok,« je globoko vzdihnil stariček, »samo ne vem, če mi boš dober pomočnik v starosti? Zdiš se mi skoraj premajhen za to.«

Sinček je zvito pomežiknil in mu odvrnil:

»Ata-džan, demant je majhen, a zanj dobiš sto velikih velblodov.« Potem je še dostavil: »Toda ne daj me za tisoč velblodov, ker bom prinesel v tvoj dom udobje in srečo.«

Po teh besedah je skočil Jarti na noge in kakor resnični gonjač zakričal na dremajočega osla: »Hi, hi, moj osel! Privedi nas čimprej domov, če ne, se bo moji materi prismočila rižota.«

Osel je pomignil z ušesi in vsi štirje so krenili naprej proti domu.

Starka je sedela sredi dvorišča na belem klobučevinastem pogrinjalu in tkala preprogo. Zavezovala je majhne vozličke iz volne in premišljevala o svojih bridkosti. Če je človeku bridko pri srcu, potem joče ali pa poje. Starka je pela:

Četudi sinka bi imela
velikega kot noht na palcu noge,
za njega tkala bi preproge
pretkala jih z zlatom sončnega zahoda
in z biserno sinjino nebesnega svoda.

Ko je starka dvignila oči od preproge, je od daleč zagledala svojega moža, ki je jezdil v skoku na svojem oslu, stari velblod pa je tekkel zibaje se za njim.

»Ej, mati!« je kričal stariček že od daleč. »Včasih pride sreča k mladim, včasih pa k starim. K nam je prišla sicer precej pozno, zato jo bomo še bolj cenili. Pripeljal sem ti sinka!«

Starka se je razjezila in rekla: »Zakaj se norčuješ iz najinega gorja?«

»Zakaj naju ne bi usoda osrečila in nama darovala sinčka?« ji je odvrnil stariček in pokazal na malčka.

Jarti je dostojanstveno sedel med velblodovimi ušesi in ju gledal.

Starka ga je pobleže pogledala in plosnila z rokami: »Oj, sinek, kako si lep in kako lepa rdeča lička imaš!« Vzela ga je v svoje tople roke in se ga ni mogla nagledati. Govorila je nežno z njim, ga nazivala z rdečim jabolčkom in svojim velblodičem. Potem ga je vprašala: »Zakaj si tako majhen?«

Jarti je odgovoril: »Ne toži, gospodarica, majhen sinek bo potreboval malo svile za haljo!«

In mati je nesla sina v šotor.

Nato je obhodila vse svoje sosede in jih po-

vabila, naj pridejo zvečer na ume³. Ko se je vrnila domov, je pridno kuhala in pekla. Sosede je pogostila z rižoto, ki se je kar sama topila v ustih, in s sladkimi maslenimi gibanicami. Končno je postavila prednje pladenj sladkih rozin in narezanih kosov rdečih dinj.

Sosedje so peli ves večer in do pozne noči je zvenela dutara⁴. Medtem so sešile sosede tri halje iz majhnega robca, srajco in hlače iz prgišča bombaža, tjubetejko⁵ in tufle⁶ iz nežne paščančkove kožice. Oblekle so Jarti-guloka v novo obleko. Ogledovale so si ga od vseh strani in končno radostno zaploskale in z nasmeškom rekly: »Glej ga, glej, resničen korenjak si!«

Jarti-gulok se je priklonil staršem in z nasmeškom rekel: »Hvala vam za vso skrb. Sedaj bom prevzel gospodarstvo na svoje rame, a vi boste v miru počivali in uživali starost.«

1 aul — vas, 2 džan — gospodar, 3 ume — gostilja, 4 dutara — turkmenski glasbeni instrument, 5 tjubetejka — tatarska kučma, 6 tufle — bosanske copate

Miš in bik

Miš je ugriznila bika. Bik začuti bolečino in začne miško preganjati. Miš je hitro smuknila v globoko luknjo, pri kateri se je bik ustavil ter začel z rogovi razkopavati zemljo. Slednjič se je upehal in legel kraj luknje.

Miš pokuka iz luknje, prileze k biku, ga znova ugrizne ter zbeži. Bik poskoči in zbežlja, ne da bi vedel, kaj naj stori. Zdad mu miš zavcili:

»Ni zmerom tako, da bi bil tisti, ki je velik, tudi ne vem kako močan. Včasih ima kak neznamen drobiž več moči kot pa kak orjak.«

(Po Ezopu)

O štirih godcih

Štirje godci, ki so hodili od vasi do vasi in godli po gostilnah ter se tako preživljali, so prišli nekega večera do podrlega gradu. Mesec je obseval razpadle zidove in skozi okna so molele veje dreves. Tedaj je rekel eden izmed godcev:

»Tovariši, napravimo podoknico nekdanjim prebivalcem gradu.«

Ostali godci so bili s tem predlogom zadovoljni in vsi skupaj so zaigrali veselo poskočnico. Ko so nehali gosti, je stopil iz razvalin majhen, star možiček, se jim zahvalil za godbo in dal vsakemu orehovo vejico, rekoč:

»Nesite te vejice vašim otrokom!«

Godci so vzeli vejice, toda med potjo so jih pomelali v travo in zabavljali nad starcem: »Kaj drugega naj bi nam bil rajd dal! Čemu bodo otrokom te vejice? Saj jih imajo doma dosti!« Samo eden je vtaknil vejico v žep in jo dal otrokom, ko je prišel domov.

Drugo jutro pa so pritekli otroci k njemu vsi iznenadeni in rekli:

»Oče, zakaj si nam prinesel tako trde orehe, da jih še raztolči ne moremo? Pa tako lepo rumeni so vsi. Takih orehov še nismo videli.«

Godci je začuden gledal orehovo vejico, na kateri je viselo vse polno zlatih orehov. Hitel je pripovedovati o tej čudni zgodbi svojim tovarišem. Ko so to slišali ostali godci, so hiteli iskati svoje vejice. Ves dan so iskali po travi, vendar so se morali nazadnje vrniti praznih rok domov.

Ta pravljica nas uči, da človek ne sme nikdar prezirati niti najmanjšega daru.

(Slovenska narodna)

Zgodba o belih limonah

Še preden je trgovka Franca odprla trgovino, so se sadeži v zabojih prebudili. Najprej so voščile dobro jutro hruške in pomaranče. Jabolka, banane in drugo sadje so odzdravili. Dobrovoljna jabolka so začela peti, za njimi pa še pomaranče. Le limone so molčale in otožno gledale na jabolka in druge sadeže.

Ko to vidijo jabolka, hruške in pomaranče, vprašajo: »Limone, mar ve ne znate peti, da se tako kisló držite in molčite.«

Limone so odgovorile: »Pele bi že lahko, pa kaj, ko smo tako žalostne!«

»Zakaj pa ste tako žalostne!« so hkrati vprašala vsa jabolka.

»Kaj ne bomo, ko ste ve tako rdeče in imate polna lica in gladko kožo. Me pa smo blede in hrapave. Sonce, ki smo se mu tako dobrikale, je z nami tako mačehovsko ravnalo, da nam še barve ni privoščilo,« so odgovorile limone.

Še niso dobro končale pogovora, ko se je zaslišalo vtikanje ključa v ključavnico. Trgovka Franca je odprla trgovino in vanjo so se zgrnile prve gospodinje. Ena je kupila jabolka, druga hruške, tretja pomaranče. Ostale so limone.

Limone so se še bolj razžalostile. »Vidite sestrice, niti gospodinje nas ne marajo,« je dejala ena izmed njih.

Tedaj je priteknel v trgovino ves zasopihan Tončej in rekel:

»Gospa Franca, moja mama je naročila kilo limon. Veste, našo Bredico tako grlo boli.«

Tončej je vzel limone in stekel domov. Bredica je ozdravela. Ko so to zvedele limone, so se razveselile. Rekle so:

»Res, da nismo rdeče in debele, zato pa smo koristne in tudi zdravilne!«

Robert Hlavaty

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA —

je izkoristila nova skupina partizanov in se skušala prebiti iz razrahljanega obroča. Čeprav so jih kosile kroglice, se jih je le nekaj prebilo na gozdno pobočje na severozahodni strani. Ko sta major Bock in Wolf zagledala, da se je obroč zrahljal in da je nastala možnost prebijanja, sta nagnala v napad vse, ki so se nagneli ob gozdu in se skrivali za planšarskimi stajami in kočami.

V napad so šle skupine vojakov bataljona »metalcev megle«, SS policisti pa so se pritajili v zaklonih. Napadalci so se dvignili in se z vseh strani usuli po sneženi poljani proti oknom, iz katerih so molele cevi. To je bil šolski bataljon posebnih enot, ki so se urile s pripravami za kemično plinsko vojno. Dimne zavese njihovih šestcevni minometalcev bi se vsak čas, če bi tako odredil firer, spremenile v bojni strup, ki bi udušil vse, kar je živega in razjedel telesa z groznimi ranami. Kolikor več so ti mladi fantje, ki še niso povohali fronte, vedeli o kemični vojni, toliko manj so bili poučeni o napadih pehote na utrjene stavbe.

S kriki »hura« so slepo drveli naprej, čeprav so mrtvi in ranjeni redčili njihove vrste. Vendar je pljusak ognjenega zrnja zaustavil njihov naval in jih obrnil. Ves njihov uspeh je bil ta, da so ponovno zaprli obroč in ga zožili tako, da ni mogel nihče več uiti.

Hišne stene so spletli jeziki dimnih granat, ki so ščitile napadalce. Posebna udarna grupa je oborožena z bombami, napadla glavna vrata in vdirala v hodnik. Tu se je srečala s skupino prisebnih partizanov, ki so se nameravali prebiti. Pomešali so se med seboj in se v oblakih jedkega dima spoprijeli z rokami in puškinimi kopiti. Trupla ranjenih in pobitih so se kopičila pri vratih in na hodniku. Nemci niso mogli vdreti v poslopje, partizanom pa se je izpad ponesečilo.

Medtem je zavel veter in razgnal dimne zavese, ki so krile napadalce.

Zaman so jih Wolf, Bock in drugi gestapovci podili v napad in jim grozili, da jim bodo streljali v hrbet. Presenečenje je propadlo. Tedaj pa je z nasprotnega grebena zapasketal po Nemcih. Gromki »hura« se je razlegel. Zagledali so črne postave v snegu, ki so juršale. Wolf se je s svojimi umaknil nazaj, obroč se je upognil in skoraj bi se pretrgal. Nenadoma pa je skupini, ki je prišla na pomoč obkoljenim, zapokalo za hrbtom. V spopadu na nož so se srečali z močno kolono Nemcev. V navzkrižnem ognju se je morala skupina umakniti v gozd, gazeč sneg do pasu, da ne bi bila tudi sama pobita.

Medtem so prihajale vedno nove vojaške enote in se vključile v boj. Četa težkih mitraljezov je razpostavila strojnice v primerni razdalji okoli hotela in z bobnečim ognjem zasipala vrata in okna. Iz hotela se ni bilo mogoče več prebiti. Na robu planjave je enota vojske postavila težke minometalce. Nekaj min je tresčilo v poslopje. Ko so partizani ugledali minometalce, so s strojnicami pokosili posadko. Celu uro nihče ni mogel do minometalcev, dokler niso v kletnem oknu odkrili skritega mitraljezca, ki je držal v šahu vse, ki so poskušali priti do minometalcev. Težka strojnica ga je uničila. Šele potem so prestavili minometalce v varno razdaljo in začeli zasipati poslopje z minami. Majorja sta iz varne razdalje sledila boju z velikima artilerijskima daljnogledoma.

»Vidite, kaj vse se dogaja. In lahko pričakujemo še kakšno presenečenje, major Bock,« je dejal Wolf po dveh urah boja, ko ni bilo še nobenega uspeha. Odbili so samo nekaj poizkusov izpadov, hotelu pa se niso mogli več približati v razdalji za naskok.

»Glavno, da imamo rise v blogu. Dali smo jim krepko zaušnico in počasi jih bomo pripravili k pameti,« je dejal Bock in opazoval, kako treskajo mine po poslopju. Ko se je na podstrešju pokazal plamen, so se mu usta raztegnila

do ušes, da je pokazal dolge, orumenele zobe.

Plamen se je razgorel v ogromen kres. Dvignil se je visoko nad vrhove bližnjih dreves in se iskril v splašenem vetru.

»Zdad se bodo predali,« je dejal Bock poveljniku, ki je vodil napad in predlagal, da pošlje parlamentarca. Poleg Wolfa je tiščal glavo v tla kurir. Wolf ga je opazil, in se razjezil:

»Dvigni svojo preležano rit! Skoči mi po vodnika. Obada in po tolmača! Marš! Imenitna zamisel ta predaja, major Bock! Če vam bodo nasedli!«

»I seveda, morajo! Obljubil jim bom življenje, pamilostitev, ko pa se bodo predali, jih polovimo, postrelimo na mestu, kar pa bo ostalo, zvežemo z žico in z njimi v dolino. Kaj bomo tako tankovestni. Vojna živi od prevar. To veste vi bolje, kakor kdor koli od nas. Ali ne?«

»Zgubljamo čas. Stavim, da se predali ne bodo, kot se jaz ne bi, če bi me oni dobili v mišnico.«

Povrnil se je kurir z Obadom in tolmačem.

»Pozvali jih boste, naj se predajo in jim obljubili, da jim bomo pustili življenje. Ali razumete? Priplazita se v bližino in sporočita jim naše želje takoj, ko prenehamo z ognjem!«

Obad in tolmač sta se odplazila in se od drevesa k drevesu plazila k hotelu. Ko sta prišla v prve vrste napadalcev, je vodja napada ustavil ogenj. Grobna lišina je zavladala na planjavi. Vanjo je tonilo hripavo vpitje tolmača in ovaduha Obada, ki sta pozivala na predajo. Njun glas se je trgjal v vetru in bil je obupen kakor glas vpijočega v puščavi. Tudi iz hotela ni bilo strela. Pošasten molk je prepletalo šelestenje plamenov in stokanje umirajočih.

(Dalje prihodnjik)

za oddih in razvedrilo

MIRKO KUMER

Veliki Miša nabira kiselico

(Odlomek iz knjige „Po sili vojak“)

Poveljnik nam je pokazal, kje smemo vzeti les. Nismo mogli z avtom do njega in smo morali bruna nositi na cesto. To je bilo težko delo. Šest mož nas je vzelo debel hlod na tri počezne kole in smo potem koračili počez veje in vrhove proti vozu. Ničoli nismo vzeli časa, da bi pot do tja nekoliko očistili. „Geht schon, auf, los!“ Vpili smo zopet: „Zugleich, zugleich!“ Nabasali smo dva voza hloedov in potem čakali, da so prišli nazaj, in jih nato znova nabasali.

Z zadnjo vožnjo smo se potem peljali domov. Usavili smo se v Krasnem selu, kjer je bil tudi skromen „Soldatenheim“. Tam smo dobili porčijo kave in s sirupom namazan kruh. Pred odhodom so točili tudi sod piva. Hitro smo si ga vllili nekaj kozarcev za ovratnik, ker želeja je bila huda. Piva pa v Rusiji sploh še ni bilo, kar sem tu. Zato je bil naval pri točilnici silen. Vsak je izpil kozarec na dušek in hitro segel po drugem. Pivo ni utegnilo dovolj hitro teči skozi pipo; kot bi z ušesi pomigal, je bil sod prazen. Veliko bi se popilo, ko bi bila vijača na voljo. A žal so bile take prilike kaj redke in seveda samo tu za fronto. Tam spredaj ni bilo dobiti kapljice.

Tako smo vozili les vsak dan. Za pomoč smo si dobili zopet vojne ujetnike, ki so sicer bili pridelniki k popraviljanju ceste, a so nam jih posodili za nekaj dni. Zjutraj smo jih nabasali v taborišču na avto in odbučali z njimi v les. Navadno smo jih vzeli dvanaest do petnajst. Zjutraj so še delali eno uro ali dve, potem so se opešali in ni bilo kaj z njimi. Lačni, lačni, jedli bi, ko bi kaj bilo. Travo bi jedli, a še to jim je zabranjeno. Ker drugače niso mogli dobiti trave, so vedno tožili, da imajo črevobol in drisko; vsak trenutek so hoteli na stran. Če si mu dovolil, ga seveda celo večnost ni bilo nazaj. Poslal si drugega ponj, a potem obeh ni bilo. Šel sem jih enkrat iskat in jih našel, ko so brskali v kupu odpadkov, ki so se že od lani tam valjali. V gozdu je namreč lansko leto stala ruska vojaščina in se je še sedaj valjala tam municija, obleka, knjige, puške, steklenice in konzervne škatle. Tudi velike goveje in konjske kosti so ležale razmetane naokrog. Ujetniki so pobirali te kosti, jih lomili ali tolkli s kamni in drobce potem sesali, kot bi bile slaščice. Hoteli so tej sprani, čisto beli kosti še kaj redilnega izvleči. Skoraj strah me je obšel pri škripanju kosti med krepkimi čeljustmi. Kot volkovi v hudi zimi so jih trli s svojimi belimi zobmi.

Eden od vojakov je ujetnikom ustrelil vrano. Osmodili so jo nekoliko na ognju in jo pojedli napol kosmato. Prvi je vrgel čreva v stran, a drugi jih je pobral in jih skrivaj pogoltnil.

Posedli smo v krog in „oddihali“, kot Rusi pravijo. Pripovedovali so mi svoje osebne zadeve. Večina je bila od boljševikov pregnana. Sami ali pa njih očetje so trpeli pod sovjetsko oblastjo že davno pred vojno. Bili so sinovi kulakov. Očetje so bili pregnani v Sibirijo in so mnogi že tam pomrli. Neki starejši ujetnik je pravil, da je bil že dvakrat razlaščen, prvič v kolhozu, drugič v Leningradu, kjer si je hotel s pravažanjem služiti kruha. Najprej so mu vzeli zemljo, v mestu pa voz in konje. Moral je delati potem v „artelu“ (delovni zadrugi). Da taki ljudje niso bili navdušeni vojaki, je razumljivo. Izbrabili so prvo priliko in prešli v ujetništvo. Pričakovali so pri Nemcih lep sprejem in plačilo za vse trpljenje, ki so ga pod Sovjeti prestali. Zal pa jim niso mogli kaj posebnega nuditi, njih je bilo pač preveč. Prišli so prostovoljno v ujetništvo, ker se niso hoteli boriti za svoje tlačitelje. Nemški letaki pa so jih tako lepo vabili.

Nekoč so me brez prestanka prosili, naj bi jim pustil nabirati trave. Tam na polju, da je ščavelj, zelo okusna trava. Nabrali bi si je, se na jedli in bili siti. Zasmilili so se mi, mladi okostnjaki, in ker so obljubili, da bodo radi ubogali, sem dovolil, da sme eden od njih na polje po travo. Šel je veliki Miša in obljubil, da

se takoj vrne. Preteklo je precej časa, a Miša še ni prišel nazaj. Naenkrat pa pribuči avto in z njim naš stražmojster.

„Imaš vse ujetnike?“ me vpraša.

„Da, vse,“ odgovorim.

Sešel jih je, a je enega manjkalo. Kje je? Na stran je šel, bo takoj prišel, sem dejal in zavpil: „Miša, pridi suda!“ Bil je predaleč da bi ga mogel priklicati, zato sem šel ponj. Skakal je po zapuščeni njivi od šopa do šopa trave in jo strastno trgal.

„Sejčas nazaj, Miša, vahtmeister prišel!“ A trgal je dalje. Moral sem ga napoditi zgrda. Nesel je v les celo breme trave. Že mu je prišel nasproti razljuteni stražmojster z debelo palico v roki, ga divje sunil in začel mlatiti po hrbtu, da je kar pokalo po golih kosteh. Prevrgel se je Miša, spustil travo po tleh in se začel jokati. Med solzami je tulil mladi koščeni velikani:

„Jaz nisem kriv, soldat mi je dovolil iti nabirat. Jaz nisem kriv!“ Palica pa je udrihala dalje in se končno razlomila na polovico, potem še polovica enkrat na pol in je je samo za dobro ped ostalo v roki mlatic. Ni razumel prav, kaj je Miša tulil, vendar sem jaz dobil pošten „Anschiss“, kot se po vojaško reče. Po malem se je pa jeza polegla in je stražmojstru postalo žal, da je prematil lačnega velikana. Ponudil mu je cigareto. Miša ga je nekaj časa še motril izpod čela, a končno je le vzela cigareto. Nabasali smo avto in so z njim odbučali.

Ostal sem sam z ujetniki in jim, posebno Mišu bral levite: „Za dobroto si me izdal in vso krivdo zvalil name. Nikoli me ne pripravite več, da bi vam kaj dovolil. Ne znate se vojaško obnašati, zato ste si zaslužili ujetništvo in to trpljenje.“

Moj tovariš Palcer me je potem pregovoril, da sva jim dala pobrati raztreseno travo in jo pojedli. Sedli so po štorih in jo žvečili. Zdela se mi je kot včasih, ko sem prinesel domačim zajcem sveže trave. Tudi ti so jo z enakim tekotom grizli. Potem smo zopet šli na delo. Deset mož se je postavilo pri enem hlodu, hoteč ga ponesti na voz ali na kup pri cesti. Namesto da bi zagrabili in dvignili, se je začelo prerekanje, kako hlod zagrabiti. Nekaj jih je predlagalo, naj ga dvignejo na pleča, drugi so zopet bili za nošnjo na kolih. Prerekanja ni bilo kraja, zmerjali so se z grdimi ruskimi psovskami. Trdo sem moral napraviti konec prerekanju in sem ukazal:

„Berite! Raz, dva, vzjali!“ Dvignilo se je bruno na rame in šibeče se noge so se tresoč pomikale proti kupu. Tam zopet: „Raz, dva, brosil!“ in padlo je bruno na kup ter smo se vlekli zopet leno po drugo. Nikomur se ni ljubilo in so vedno zaostajali, hoteč tako zavleči čas in čim manj storiti. Priganjal in navduševal sem jih na vse načine, a ni mnogo izdalo. Zdela se mi je, kot bi doma oral suho zemljo z dvema

Iz zaloge starih knjig

- Heinrich Federer: **GORE IN LJUDJE**, roman, 328 str., br. 6.—
- France Bevk: **TATIČ**, mladinska povest, 76 str., il., kart. 3.—
- Ivan Lah: **SIGMOVO MAŠČEVANJE**, zgodovinska povest, 126 str., br. 2.—
- O. Šest: **ENAINTRIDESET IN EDEN**, knjiga o vojnem ujetništvu, 96 str., br. 3.—
- Ivo Andrić: **PRIPOVEDKA O VEZIRJEVEM SLONU**, in druge zgodbe, 304 str., ppl. 12.—
- France Bevk: **TONČEK**, mladinska povest, 144 str., ilustr., kart. 5.—
- Davorin Ravljen: **TULIPAN**, povest, 120 str., br. 2.—
- Jelenc-Velikonja: **SERVIRANJE**, 264 str., ilustr., slik. priloge, pl. 20.—
- Marija Jezernik: **PRINCESA IZA**, mladinska povest, 128 str., ilustr., br. 4.—
- John Galsworthy: **TEMNI CVET**, roman, 304 str., pl. 9.—
- Josip Daneš-Gradiš: **ZA VOZOM BOGINJE TALIJE**, spomini potujočega igralca, 112 str., ilustr., br. 3.—
- Venceslav Winkler: **TRGOVINA SREDI SVETA**, in druge zgodbe, 104 str., ilustr., ppl. 5.—
- Branislav Nušić: **OBČINSKO DETE**, šaljiva povest, 272 str., br. 4.—
- Miško Kranjec: **POMLAD**, zbirka novel iz vojnega časa, 428 str., ppl. 24.—
- H. G. Wells: **ZGODBA O NEVIDNEM ČLOVEKU**, fantastična zgodba, 140 str., ppl. 7.—
- Saltikov-Ščedrin: **GOSPODA GOLOVLJOVI**, roman, 292 str., ppl. 10.—
- France Bevk: **SAMOTE**, zbirka povesti, 128 str., br. 3.—
- Branka Jurca: **POD BIČEM**, zapiski iz fašističnih taborišč, 136 str., ilustr., br. 4.—
- Nikolaj Ljeskov: **ASKALONSKI HUĐOBEČ**, zgodba iz Herodove ječe, 184 str., pl. 8.—

Ker so navedene knjige na razpolago le v enem izvodu, priporočamo, da jih hitro naročite.

KNJIGARNA „NAŠA KNJIGA“, CELOVEC, WULFENGASSE

Rekli so . . .

● **Ljubezen je treba jemati resno, vendar ne tragično.**

(Andre Maurois)

● **Zenska, ki jo ljubiš, ni vedno tista, ki bi jo želel ljubiti.**

(Jean Genet)

● **Če se zaljubiš v luknjico na licu, to še ne more biti vzrok, da se poročiš s celim dekletom.**

(W. C. Fields)

● **Ljubezen je lahko večerni tečaj, zakon pa je celodnevna zaposlitev.**

(Celia Simmons)

● **Kdor veliko govori, pove tudi veliko nesmisla.**

(Corneille)

● **Ideale kakega naroda spoznamo po njegovi reklami.**

(Norman Douglas)

● **Brezdelje si lahko privoščijo tisti, ki znajo svoj čas pravilno porabiti.**

(Henriette Roland)

● **Življenje nam ni dano zato, da naredimo iz njega najslabše.**

(Ernst Lothar)

● **Za polovico skrbi v življenju lahko iščemo vzrok v dejstvu, da smo prehitro rekli „da“ ali ne dovolj hitro „ne“.**

(Billings)

● **Party je sestanek ljudi, ki si nimajo kaj povedati — in to tudi izčrpno opravljajo.**

(Saint-John Perse, Alexis Leger)

● **Človek, ki misli, da je prestar za učenje, je bil za to najbrž vedno prestar.**

(Haskins)

● **Ne živimo od tega, kar pojemo, temveč od tistega, kar prebavimo.**

(Kneipp)

ERNST HEYDA

NEVARNA PUSTOLOVŠČINA

„Prekleta“, je zagodrnjal mož, se naglo umaknil in hitro zaprl vrata, ki so bila že napol odprta. Na stopnišču se je bila namreč prižgala luč in nekdo je prihajal počasi, s težkimi koraki po stopnicah navzgor. Mož je prežal za vrati, dokler ni na stopnišču ugasnila luč, potem je smuknil skozi vrata, jih za sabo zaklenil in se polihoma splazil po stopnicah proti izhodu hiše.

Na cesti je nekaj trenutkov postal in prisluškoval, toda v hiši se ni nič zganilo. Samo skozi priprte poloknice prilličnega stanovanja je bilo slišati tiho glasbo. Verjetno je igral radio.

Rahlo je deževalo, a izza vogala je potegnil hladni veter. Mož je zavihnil ovratnik plašča in odšel naglo po cesti. Na koncu vrste izložbenih oken velike prodajalne je zavil v stransko ulico in se ustavil med vrati razsvetljene restavracije.

„... br večer,“ ga je pozdravil nekdo za hrbtom.

Mož se je hitro ozrl, zažmrkal v temo, a ko je prepoznal fistega za sabo, ga je namesto pozdrava ogoril: „A ti si, Vili!“

„Torej ti je uspelo?“ je vprašal Vili.

„Kakor vidiš,“ mu je odgovoril Karel. „Ampak zdaj moram takoj nekaj spiti!“ Počakal je še, da je Vili zaprl dežnik, nato sta jo skupaj mahnila k točilni mizi.

„Dvakrat žganje!“ je naročil Karel natakarju, „in škatlo cigaret.“ Obnil se je k Viliju in po obrazu se mu je razlezel neopredeljiv nasmešek. „Veš, kaj takega nisem še nikoli naredil. Ni tako preprosto, razumeš! Prekleta, res, ni preprosto! Pa še dosti ni manj-

medlima kravama, ki komaj stojita na nogah, kaj šele da bi vlekli plug v suhi zemlji. Bolj vpiješ nad njima, slabše je. Tudi bič nič ne izda. Moreš ju do smrti pretapsti, a več moči iz njiju ne izvlečeš. Izdalo bi samo, ju izpreči in pustiti na sočno pašo, kjer bi se napasli in se potem dali znova vpreči v jarem.

Drugi dan smo mi imeli ribe za večerjo. Glave, repe in kosti smo kot odpadke odmetali. Zbral sem te odpadke in jih naslednjega dne nesel v papir zavite s seboj v les. Dal sem jih tam ujetnikom. Položili so jih na tla in jih razdelili na majhne kupčke. Za vsakega moža kupček. Potem so se vrgli nanje in si jih porivali v usta, da so kar pokale te ribje glave in ostre koščice ter repi. V hipu je vse izginilo v sestradanih želodcih. Nikomur se ni kaka koščica zataknila; mi pa smo se tega tako bali.

Tako smo vozili les deset dni in ga imeli cele kupe okrog šole. Delo je krepko napredovalo in okopi so bili že gotovi. Tudi polovica bunkerjev je že bila zgrajena in zasuta. Še teden, pa bo vse pod varno prsteno streho.

Za dobro voljo

V neki švicarski šoli vpraša učitelj učenca:

„Kdo je bil prvi človek?“

„Ne vem.“

„No, ali je mogoče, da se ne spomniš tistega z jabolkom?“

„Ah, seveda, Viljem Tell!“

„Kje neki! Kaj pa Adam?“

„Deček skomigne z rameni:“

„Že res, a nisem vedel, da je treba upoštevati tudi tujce...“

„Muči me misel, da me moja žena vara,“ pravi Janez prijatelju.

„In zakaj se ne skušaš prepričati? Zasleduj jo enkrat!“

„Saj sem jo že, pa se še vedno ne morem znebiti svojih dvomov. Včeraj sem šel neopazno za njo. Videl sem jo vstopiti v hišo, v kateri stanuje njen nekdanji sošolec Robert. Povzpela se je do njegovega nadstropja izvolekla iz torbice ključ in odklenila vrata njegovega stanovanja. Skočil sem k vratom in videl skozi ključavnico Roberta, kako je objel svojo ženo.“

„O, hudiča!“ vzklikne prijatelj.

„In potem?“

„In potem je ta nesramnež ugasnil luč in nisem videl ničesar več. Tako spet ne vem, pri čem sem!“

„Prišel sem do prepričanja,“ pripoveduje znameniti general, „da je treba sovražnika potolči z njegovim lastnim orožjem.“

„Oprostite, general,“ pripomni eden od poslušalcev, „kaj pa, če bi vas picila osa?“

„Samo rogovi ti še manjkajo, pa bi bil popoln orangutan!“ se dere žena na moža.

„Saj orangutani nimajo rogov,“ ji zabrusi nazaj mož.

„No, potem ti pa sploh nič ne manjka!“

Veliki raziskovalec pripoveduje o svojih zadnjih pustolovščinah.

„Tako smo ostali sredi džungle brez streliva, brez hrane in brez kakršnekoli možnosti, da bi obvestili preostali del ekspedicije o našem položaju. Razen tega smo umirali od žeje.“

„Ali ni bilo nikjer mogoče dobiti vode?“ vpraša eden od poslušalcev.

Raziskovalec se pomilovalno nasmehe:

„Vode bi morda lahko kaj našli. Toda kdo bi v teh strašnih trenutkih mislil na umivanje?“

